

Krizni načrt za turizem Destinacije Kras in Brkini

December 2024

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	4
2.	PREDSTAVITEV DESTINACIJE	8
3.	POTENCIALNE KRIZE V DESTINACIJI	11
3.1.	SPLOŠNE KRIZE	11
3.1.1.	NARAVNE KRIZE	11
3.1.2	ZDRAVSTVENE KRIZE	19
3.1.3.	POLITIČNE, DRUŽBENE IN GOSPODARSKE KRIZE	23
3.1.4.	TEHNOLOŠKE KRIZE	27
3.2.	TURISTIČNE KRIZE	30
3.3.	SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE Z VIDIKA POSAMEZNIH VRST KRIZ TER OCENA VPLIVA NA TURIZEM V DESTINACIJI.....	33
4.	NABOR DELEŽNIKOV KRIZNEGA MANAGEMENTA	34
5.	TEMELJNI KONCEPT KRIZNEGA MANAGEMENTA DESTINACIJE.....	41
5.1.	KRIZNI TIM	41
5.2.	KRIZNI NAČRT	45
6.	ZAKLJUČEK.....	47
7.	LITERATURA IN VIRI	48

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 1: Potresna nevarnost Slovenije – projektni pospešek tal	13
Slika 2: Verjetnost pojavljanja plazov.....	15
Slika 3: Koncept kriznega managementa v destinaciji	46
Tabela 1: Barvna lestvica razredov ogroženosti.....	7
Tabela 2 : Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu naravnih kriz v destinaciji	18
Tabela 3: Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu zdravstvenih kriz v destinaciji .	22
Tabela 4: Ocena ogroženosti destinacije z vidika pojava političnih, družbenih in gospodarskih kriz.....	26
Tabela 5: Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu tehnoloških kriz v destinaciji ...	29
Tabela 6: Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu turističnih kriz	32
Tabela 7: Ocena ogroženosti destinacije z vidika posameznih kriz ter ocena vpliva na turizem v destinaciji	33
Tabela 8: Seznam kontaktov javnih služb in zavodov ter drugih služb na področju turizma, ki opravljajo dejavnosti pomembne za zaščito in reševanje (objavljeni so samo javno dostopni podatki).....	34
Tabela 9: Seznam kontaktov gospodarskih družb na področju turizma, ki opravljajo dejavnosti pomembne za zaščito in reševanje (objavljeni so samo javno dostopni podatki)	39
Tabela 10: Seznam kontaktov organizacij na državni ravni.....	40

1. UVOD

PROBLEMSKO STANJE

Destinacija Kras in Brkini je za štiri kraško-brkinske občine v letu 2020 podala skupno prijavo v Zeleno shemo slovenskega turizma, od leta 2021 pa je nosilka zlatega znaka Slovenia Green Destination. To izkazuje, da so okolju in družbi prijazna destinacija.

Kras je ena izmed najbolj edinstvenih regij v Sloveniji, znana po svoji čudoviti naravi, značilni kraški pokrajini ter bogati kulturni in naravni dediščini. S stališča trajnostnega razvoja in z vidika Zelenega znaka, ki ga promovira Slovenija kot del strategije za spodbujanje trajnostnega turizma, je Kras izjemno pomembna destinacija.

Kras in trajnostni razvoj

Kras je regija, kjer trajnostni razvoj in turizem temelji na spoštovanju naravnih virov in kulturne dediščine. Zaradi občutljivega kraškega okolja je trajnostni turizem ključnega pomena za ohranitev naravnega ravnovesja.

V sklopu trajnostnega razvoja na Krasu lahko izpostavimo naslednje ključne točke:

- ✓ Ohranjanje narave: Kras je znan po kraškem podzemlju, z znamenitimi kraškimi jamami in presihajočimi jezeri. Prav tako je območje bogato z biotsko raznovrstnostjo, zato je trajnostno upravljanje in varovanje okolja nujno za dolgoročno ohranitev te pokrajine.
- ✓ Trajnostne prakse v vinogradništvu in kmetijstvu: Kraška pokrajina je dom številnih vinogradov, kjer se prideluje znano vino teran. Vinogradniki vedno bolj uvajajo trajnostne prakse, kot so ekološko kmetovanje, uporaba lokalnih sort in trajnostno upravljanje vinogradov, s čimer pripomorejo k ohranjanju okolja.
- ✓ Lokalna kulinarika in proizvodi: Promocija lokalno pridelane hrane, kot so kraški pršut, med, teran in druge lokalne dobrote, je pomemben del trajnostnega turizma, saj zmanjšuje vpliv na okolje in podpira lokalno gospodarstvo.

Zeleni znak Slovenije

Zeleni znak (Slovenia Green) je znak trajnostnega turizma, ki ga promovira Slovenia Green shema in je del Zelene sheme slovenskega turizma. Ta znak prejmejo destinacije in ponudniki, ki izpolnjujejo stroge okoljske in trajnostne standarde, ter so zavezani k ohranjanju narave, zmanjševanju ogljičnega odtisa ter trajnostnem upravljanju turističnih dejavnosti.

Kras je pridobil Slovenia Green Destination certifikat, kar pomeni, da destinacija izpolnjuje visoke standarde trajnostnega razvoja, varstva okolja in podpore lokalni skupnosti. To priznanje pomeni, da Kras ni le turistična destinacija, temveč tudi zgled dobre prakse na področju trajnostnega turizma.

Trajnostne prakse, ki jih podpira Kras, vključujejo:

- ✓ Spodbujanje počasnega turizma (slow tourism), kjer se obiskovalci osredotočajo na poglobljeno doživetje narave in kulture.
- ✓ Razvoj ekoloških nastanitev in okolju prijaznih turističnih dejavnosti, kot so kolesarjenje, pohodništvo in obiskovanje kraških jam.

- ✓ Izobraževanje lokalne skupnosti in obiskovalcev o pomenu varstva narave in trajnostnega turizma.

Kras je primer trajnostne destinacije, kjer se ohranjanje narave prepleta z odgovornim turizmom. Z Zelenim znakom in poudarkom na trajnostnih praksah Kras ohranja svojo bogato naravno dediščino za prihodnje generacije ter ponuja obiskovalcem priložnost, da doživijo avtentične in ekološko odgovorne turistične izkušnje.

Destinacija mora za ohranitev oz. nadgraditev znaka konstantno dosegati določene standarde in izpolnjevati kriterije v okviru Zelene sheme slovenskega turizma. Triletni akcijski načrt korektivnih ukrepov mora vsebovati tudi krizni načrt za področje turizma, ki je predstavljen v tem dokumentu. Zelena shema Slovenskega turizma namreč vključuje standard »Krizni načrt za turizem«, ki ga mora pripraviti vsaka turistična destinacija, da bi izkazala pripravljenost na krizne situacije, ki lahko vplivajo na turizem v destinaciji.

Zaradi hitro spreminjajočega se zunanjega in notranjega okolja je nujno, da so deležniki turistične destinacije pripravljeni za primere, v katerih bi se nekatera tveganja lahko razvila v manjše ali večje kratkoročne ali dolgoročne krize. Pri tem je na prvem mestu pomembno zagotoviti varnost in zdravje ponudnikov, turistov in obiskovalcev, prebivalcev in drugih deležnikov turizma v destinaciji. S pravočasno, sistematično in celostno pripravo deležnikov na morebitne krize je le-te in njihove posledice mogoče preprečiti ali vsaj omiliti ter zagotoviti nemoten razvoj turizma v destinaciji.

POMEN IN CILJI

Krizni načrt za destinacijo Kras in Brkini je bistvenega pomena za ohranitev Zelenega znaka v okviru Zelene sheme slovenskega turizma, saj zagotavlja trajnostno ravnanje v primeru nepredvidenih situacij, kot so naravne nesreče, izredne okoljske razmere ali nenadni povečani pritoki turistov.

Ključni cilji kriznega načrta za destinacijo Kras in Brkini:

- ✓ Ohranjanje okoljske trajnosti: Destinacija slovi po občutljivem kraškem okolju, vključno z edinstveno pokrajino, jamami in biotsko raznovrstnostjo. Krizni načrt pomaga preprečevati okoljsko škodo, ki bi lahko nastala zaradi naravnih nesreč (npr. požarov, poplav) ali povečanega števila obiskovalcev, ki bi lahko obremenili infrastrukturo in naravne vire.
- ✓ Varnost obiskovalcev in lokalne skupnosti: Krizni načrt vključuje ukrepe za varnost turistov in lokalnega prebivalstva v primeru izrednih dogodkov. To vključuje jasne protokole za evakuacijo, informiranje in oskrbo v primeru nesreč ali kriznih situacij.
- ✓ Zagotavljanje nadaljnje trajnostne rasti: Ohranjanje Zelene sheme zahteva stalno izboljševanje trajnostnih praks. Krizni načrt omogoča, da Kras tudi v kriznih trenutkih ohrani svoje trajnostne cilje, kar vključuje upravljanje virov, skrb za okolje in prilagajanje na spremenjene pogoje.
- ✓ Izvajanje preventivnih ukrepov: Krizni načrt omogoča preventivno delovanje, kot

so protipožarni ukrepi, obvladovanje poplavnih območij ali zmanjševanje pritiska na infrastrukturo v času povečanega turizma. Vse to pripomore k zmanjšanju negativnega vpliva na naravno in kulturno dediščino.

Pomen za ohranitev Zelenega znaka:

- ✓ Proaktivno upravljanje destinacije: Zeleni znak zahteva, da destinacije ne le vzdržujejo, ampak tudi izboljšujejo svoje trajnostne prakse. Krizni načrt kaže proaktivnost v obvladovanju tveganj, kar je ključnega pomena za dolgoročno vzdržnost turizma.
- ✓ Zaupanje obiskovalcev in partnerjev: Z jasno opredeljenim kriznim načrtom Kras povečuje zaupanje med obiskovalci, lokalno skupnostjo in poslovnimi partnerji, saj zagotavlja, da bodo tudi v kriznih trenutkih ravnali odgovorno in z namenom ohranitve narave in kulturnih vrednot.
- ✓ Povrnitev Zelene sheme po krizah: V primeru večje okoljske ali infrastrukturne škode krizni načrt omogoča hitrejše okrevanje destinacije, kar vključuje obnovo ekosistemov, naravnih znamenitosti in trajnostnih praks, s čimer Kras ohranja visoke standarde, ki jih zahteva Zeleni znak.

Krizni načrt za destinacijo je ključnega pomena za ohranjanje Zelenega znaka, saj zagotavlja, da se destinacija lahko spopade z izrednimi situacijami na trajnosten in odgovoren način. S tem Kras ne le zaščiti svojo edinstveno naravno in kulturno dediščino, ampak tudi dolgoročno ohranja svojo privlačnost kot trajnostna turistična destinacija.

Destinacija Kras in Brkini je skupaj z deležniki turizma na destinaciji oblikovala krizni načrt za turizem destinacije, katerega ključni namen je izogniti se neželenim krizam, ki bi lahko v prihodnje doletele turistično panogo destinacije, učinkovito ravnati v času morebitnih kriz in po njih oz. omiliti posledice posamezne krize v primeru, da do nje pride. Pri pripravi dokumenta so bili k sodelovanju povabljeni ključni deležniki v turizmu in deležniki kriznega managementa destinacije.

CILJI

Temeljni cilji dokumenta so:

- predstaviti destinacijo (ustanovitev, naloge, organiziranost , ...),
- predstaviti vrste kriz, ki lahko (ne)pričakovano prizadenejo turistični sektor (posredno in neposredno),
- predstaviti mehanizme za blaženje kriz in tveganj, ki lahko (ne)pričakovano prizadenejo turistični sektor.

METODOLOGIJA IN POTEK PRIPRAVE

Pri pripravi dokumenta so bile uporabljene naslednje metodologije/aktivnosti:

- analiza literature in virov o tveganjih in krizah v turizmu destinacij,
- analiza izbrane dokumentacije destinacije,
- analiza državnih, regijskih in občinskih načrtov za zaščito in reševanje,
- izvedba intervjujev in razgovorov z deležniki, ki sodelujejo tako na občini, kot v

drugih institucijah pri načrtovanju in izvajanju postopkov za reševanje kriznih situacij,

- oblikovanje kriznega načrta,
- predstavitev dokumenta deležnikom turizma destinacije.

Pri pripravi kriznega načrta smo uporabili splošno dostopno literaturo ter različne spletne vire. Pregledali smo obstoječe akte, ki govorijo o ogroženosti na različnih področjih. Tako smo dokumente pridobili s spletne strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje (v nadaljevanju: NIJZ), kjer so objavljene splošne smernice delovanja in državni načrti zaščite in reševanja v določenih zdravstvenih situacijah. Prav tako smo uporabili dokumente, ki opredeljujejo njimi različne ocene ogroženosti destinacije zaradi različnih dejavnikov.

Za oblikovanje ocen ogroženosti smo uporabili barvno lestvico (prikazana v spodnji tabeli), s katero smo nazorno prikazali stopnje ogroženosti glede na pojav potencialne posamezne krize v destinaciji oziroma stopnjo vpliva določene krize na turizem v destinaciji.

Tabela 1: Barvna lestvica razredov ogroženosti

Razred ogroženosti	Stopnja ogroženosti¹
1. razred	Zelo majhna
2. razred	Majhna
3. razred	Srednja
4. razred	Velika
5. razred	Zelo velika

Vir: Lestvica povzeta po razredih ogroženosti izdelanih s strani Ministrstva za obrambo, Uprave RS za zaščito in reševanje, 2020.

Kot rezultat celotnega opisanega procesa je nastal pričujoči dokument "Krizni načrt za turizem v destinaciji Kras in Brkini".

¹ V nekaterih dokumentih ocene ogroženosti je uporabljen drugačen opis stopenj ogroženosti, kar je v nadaljevanju dokumenta pri teh primerih posebej navedeno.

2. PREDSTAVITEV DESTINACIJE

Kras in Brkini sta dve tesno povezani, a obenem raznoliki regiji v jugozahodni Sloveniji, ki ponujata obiskovalcem edinstveno kombinacijo naravnih lepote, kulturne dediščine in pristnih lokalnih doživetij. Obe območji sta znani po svoji neokrnjeni naravi, kulinarčnih dobrotah ter trajnostnem turizmu, ki spodbuja ohranjanje lokalne identitete in naravnih virov.

Kras – dežela kamna, pršuta in terana

Kras je svetovno znan po svoji edinstveni kraški pokrajini, ki je dala ime številnim pojavom, kot so kraške jame, udornice in podzemni vodni tokovi. Gre za območje z dolgo zgodovino in bogato kulturno dediščino, ki jo obiskovalci lahko doživijo skozi lokalno arhitekturo, tradicionalne kamnite hiše in suhozide.

Med največje naravne znamenitosti spadajo:

- ✓ Park Škocjanske jame, kjer lahko obiskovalci poleg jame občudujejo tudi kraški svet na površju, ki je bogat s kraškimi pojavi in biotsko raznovrstnostjo,
- ✓ Kobilarna Lipica, največja kobilarna z lipicanci na svetu in spomenik z 444 let kulturne in naravne dediščine,
- ✓ Štanjel kot najstarejša naselbina na Krasu.

Poleg naravne lepote Kras ponuja tudi bogato gastronomsko izkušnjo. Obiskovalci lahko uživajo v:

- ✓ Kraškem pršutu, ki slovi po svojem značilnem okusu, saj ga sušijo na burji,
- ✓ Vinu teran, ki raste na kraški rdeči zemlji in je zaščiteno vino, znano po svoji izraziti kislosti in zdravilnih učinkih,
- ✓ Lokalni sezonski kulinariki, kjer lahko poskusite še druge tradicionalne jedi, kot so jedi iz divjih zelišč, domači siri in med.

Brkini – zelena oaza med kraškimi griči

Brkini, ki se nahajajo v neposredni bližini Krasa, pa so nekoliko drugačna pokrajina, prekrita z gozdovi, travniki in sadovnjaki. Za razliko od kamnitega Krasa, so Brkini bolj zeleni in znani po svoji rodovitni zemlji, kjer uspeva bogato sadje.

Med glavnimi značilnostmi Brkinov so:

- ✓ Sadjarstvo, predvsem jabolka, hruške in slive, iz katerih domačini pridelujejo vrhunski sadni kis in žganje,
- ✓ Tradicionalna brkinska kuhinja, ki vključuje številne lokalne dobrote, kot so brkinska štruklji in sadni kolači,
- ✓ Pohodniške poti, ki obiskovalce vodijo skozi idilično naravo in pristna brkinska naselja.

Brkini so idealna destinacija za vse, ki iščejo mir, sprostitve in tesen stik z naravo. Poleg tega ponujajo možnosti za pohodništvo, kolesarjenje in druge aktivnosti na prostem.

Kras in Brkini sta dve raznoliki, a medsebojno dopolnjujoči se destinaciji, ki ponujata avtentično slovensko doživetje, kjer se prepletajo narava, kultura, kulinarika in trajnostni turizem. Idealna sta tako za ljubitelje narave, kulinarike kot tudi za tiste, ki iščejo mir in sprostitev.

Vodilna destinacijska organizacija je Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov (ORA), ki je bila ustanovljena v letu 2004 iz strani Občin: Divača, Hrpelje-Kozina in Sežana. V letu 2016 se jim je pridružila še občina Komen, ki je bila prej ustanoviteljica ROD-a Ajdovščina. Poleg tega je v letu 2007 podpisala sporazum o projektnem sodelovanju še občina Miren-Kostanjevica za projektno sodelovanje. V odloku o ustanovitvi (Uradni list RS, št. 124/04, 33/16) je določeno, da je ustanovljena predvsem z namenom priprave in izvajanja skupnega razvojnega programa ter drugih dogovorjenih nalog s področja strukturne politike, zlasti pri pospeševanju gospodarskega, socialnega, prostorskega in okoljskega razvoja ter pospeševanje podjetništva in turizma in izvajanja aktivne politike zaposlovanja na celotnem območju Krasa in Brkinov. V letu 2019 so župani občin ustanoviteljic prepoznali potrebo po ustanovitvi krovne organizacije za potrebe turizma in so dogovorili, da bi to vlogo prevzela ORA. ORA se je v letu 2020 preoblikovala v d. o. o. po sprejemu Odloka o preoblikovanju zavoda Območna razvojna agencija ORA Krasa in Brkinov v družbo z omejeno odgovornostjo in o sprejetju družbene pogodbe družbe Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov d. o. o. in družbene pogodbe (Ur. l. RS št. 93/2020) na vseh občinskih svetih. Vpis v sodni register se je zgodil 16. 7. 2020.

ORA je ključna regionalna agencija s povezovalno vlogo za deležnike, ki generirajo razvoj na Krasu in Brkinih. S svojim strokovnim in trajnostnim ravnanjem koordinira zainteresirane subjekte k sodelovanju in skupaj z njimi pripravlja in izvaja multidisciplinarne projekte, ki pripomorejo k višji kakovosti življenja v regiji in večjemu zadovoljstvu njenih prebivalcev.

Turizem na destinaciji se predstavlja z blagovno znamko Kras Carso in platformo Visit Kras, ki je pomembna platforma za spodbujanje razvoja in krepitev promocije turistične ponudbe, s poudarkom na pospeševanju digitalne promocije na tujih trgih. S to platformo so dosegli sodobno digitalizacijo vodilne destinacije Kras.

Glede organiziranosti predstavlja ORA glavni steber na področju razvoja, na področju promocije in trženja pa je to platforma Visit Kras (www.visitkras.info).

DELEŽNIKI TURIZMA DESTINACIJE KRAS IN BRKINI

Deležniki turizma destinacije so zasebne in javne ter nevladne organizacije in posamezniki, ki:

- vplivajo na turizem oz.
- turizem vpliva nanje.

Nabor vseh deležnikov turizma destinacije je bil pripravljen za potrebe vnosa v platformo za Green Destination. Na podlagi prej omenjenega nabora je bil priložen prečiščen seznam deležnikov turizma v destinaciji.

Natančno so opredeljeni deležniki turizma v posebnem seznamu, ki je sestavni del kriterijev v okviru Zelene sheme slovenskega turizma (v nadaljevanju ZSST).

Deležniki kriznega managementa so predstavniki zasebnih in javnih ter nevladnih organizacij in posamezniki, ki morajo biti vključeni v ravnanje s krizo (planiranje, organiziranje, vodenje, kontrola). Ciljne skupine za komuniciranje v krizi so zasebne in javne ter nevladne organizacije in posamezniki, katere je treba o krizi informirati in/ali od njih dobiti informacije, potrebne za ravnanje s krizo.

3. POTENCIALNE KRIZE V DESTINACIJI

Naročnik – nosilec kriznega načrta je v sodelovanju z deležniki najprej izvedel identificiranje možnih kriz v občini ter jih, glede na vlogo turističnega managementa destinacije pri posamezni krizi, razvrstil v dve večji kategoriji (s podkategorijami) :

- **SPLOŠNE KRIZE Z VPLIVOM NA TURIZEM:**
 - okoljske oz. naravne krize,
 - zdravstvene krize,
 - politične, družbene in gospodarske krize,
 - tehnološke krize in
- **TURISTIČNE KRIZE.**

Potencialne krize za destinacijo so v nadaljevanju kratko splošno opisane, na koncu vsakega poglavja o posamezni krizi, pa je podana ocena ogroženosti turizma v primeru pojava posamezne krize v občini ter skupna ocena ogroženosti občine z vidika posamezne vrste krize in ocena njenega vpliva na turizem v občini.

3.1. SPLOŠNE KRIZE

3.1.1. NARAVNE KRIZE

Okoljske oz. naravne krize so posledica nesreč, oziroma v določenih primerih celo katastrof večjih razsežnosti, ki se zgodijo v naravnem okolju. Naravne krize se lahko pojavijo naglo in nepričakovano ali pa so posledica dolgotrajnih procesov. Naravne krize se običajno pojavijo kot rezultat naravnih dogodkov, kot so potresi, poplave, požari, suše in podobni pojavi. Njihove posledice so lahko uničujoče in vplivajo na številna področja, vključno z življenji ljudi, gospodarstvom, infrastrukturo, ekosistemi in družbenim redom.

Eden izmed najbolj očitnih vplivov naravnih kriz je ogrožanje življenj in varnosti ljudi. V primeru potresov, poplav ali drugih naravnih nesreč so ljudje izpostavljeni nevarnosti zaradi porušenih stavb, plazov, voda, požarov in drugih neposrednih groženj. Posledice teh dogodkov se lahko odražajo v izgubi človeških življenj, poškodbah in trajnih duševnih posledicah za preživele.

Poleg tega lahko naravne krize močno prizadenejo gospodarstvo. Uničenje infrastrukture, izguba proizvodnih zmogljivosti in škoda na kmetijskih pridelkih lahko povzročijo dolgotrajno ekonomsko škodo. V nekaterih primerih lahko to vodi v recesijo ali celo hujše gospodarske razmere, ki vplivajo na delovna mesta, prihodke in življenjski standard prebivalcev.

Okolje se prav tako sooča z negativnimi posledicami naravnih kriz. Na primer, gozdni požari ali žled lahko povzročijo uničenje habitata in izgubo biodiverzitete, medtem ko poplave in onesnaženje voda ogrožajo vodne ekosisteme.

Za območje destinacije so bile identificirane potencialne naravne krize:

- požari,

- potresi,
- poplave,
- plazovi in podori,
- nevihte,
- žledolom,
- suše.

POŽARI

Posebej velik vpliv na turistično destinacijo imajo požari, ki zajamejo velike površine, saj taki požari ne prinašajo težav le turistom, ki se v tem trenutku nepričakovano znajdejo v nevarnosti, ampak lahko zaradi uničene vegetacije predstavljajo tudi večletno škodo za turistično destinacijo.

V destinacijo, kjer so močni sledovi požarov in uničena vegetacija, se turisti običajno več let ne bodo vračali. Lahko pa pride tudi do požara na turistični infrastrukturi, kot so hoteli, kampi, informacijski centri in centri za obiskovalce, muzeji, restavracije in drugi turistični objekti. Za turiste, ki se v času požara znajdejo na neki destinaciji, pomeni to trenutne težave (morebitno evakuacijo, težave z dihanjem), poslabšanje usluge ali celo predčasen odhod iz destinacije oz. v najhujšem primeru izgubo življenj. Destinacijo pa dolgoročno poleg materialne škode ob uničenih objektih in vegetaciji prizadenejo tudi dolgoročne posledice (npr. upad obiska) in dolgotrajno okrevanje.

Destinacija ima zaradi submediteranske klime izrazito vroča in suha poletja kar nadpovprečno dviguje nevarnost požarov sploh v mestnem zaledju in ruralnih gričevnatih predelih, ki so večinoma porasli s tipičnim mediteranskim rastjem

V peti, najvišji razred ogroženosti so uvrščene občine Koper, Nova Gorica, Renče - Vogrsko, Nova Gorica, Miren - Kostanjevica, Komen, Sežana, Divača in Hrpelje - Kozina. Te občine so večinoma na Krasu. Za uvrstitev v peti razred obstaja več razlogov. Tu so razmere za nastanek požarov v naravi vseh velikosti najbolj ugodne, gašenje, zlasti najobsežnejših požarov, pa najbolj težavno. Glavni dejavnik najvišje ogroženosti na tem območju je podnebje oziroma vreme, ki vpliva z višjimi temperaturami, predvsem pa s pogosto močno burjo, najpogosteje v hladni polovici leta. Drugi dejavnik za nastajanje požarov je apnena podlaga. Kraško območje nima veliko površinskih vodnih teles, tla pa so večinoma vodoprepustna. Padavinska voda zato hitro odteče v podzemlje, kjer je za vegetacijo težje dosegljiva, zato se tla in vegetacija hitro izsušita. Tudi struktura gozdov na Krasu je neugodna. Najprej gozdnate in nato izsekane ter gole površine so v zadnjih dobrih 150 letih umetno pogozdovali predvsem s skromnim borom. Borovi sestoji so golo kraško pokrajino sčasoma naredili bolj zeleno in gozdnato, vendar se je zaradi tega povečala njena požarna ogroženost. Bor vsebuje veliko eteričnih olj in smole, zato se ogenj v borovih gozdovih zelo hitro širi, zlasti če zajame tudi krošnje. Gašenje požarov v borovih gozdovih je posledično zelo zahtevno. Dodatna težava je zaraščanje Krasa na območjih, kjer so bili pred desetletji še vrtovi, njive, travniki in pašniki. Lokalno dodatno nevarnost za nastanek požara predstavljajo tudi strmejši odseki železniških prog na tem območju, na primer med Štanjelom in Branikom ter zlasti med Divačo in Rižano, kjer je obseg železniškega prometa zelo velik. V občini Koper v zadnjih letih sicer ni bilo zelo veliko požarov v naravnem okolju in tudi večjih požarov je bilo malo. Vzrok za

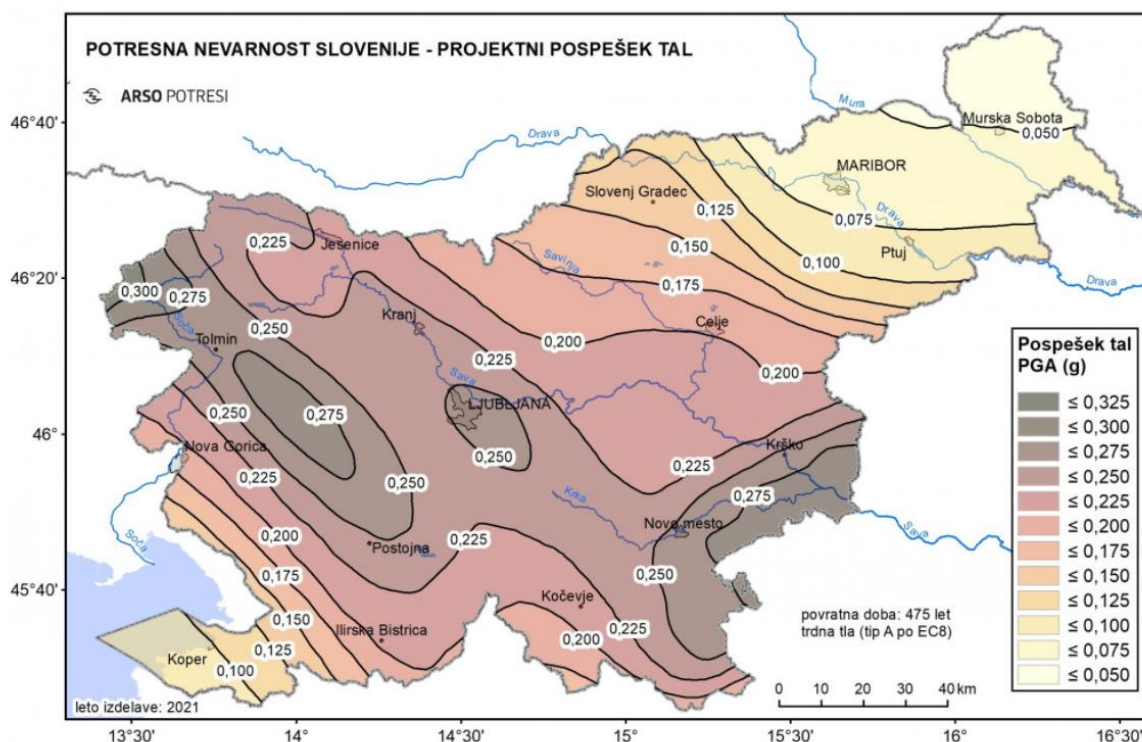
to so tudi nekateri izvedeni ukrepi Slovenskih železnic ob železniški progi med Divačo in Koprom po letu 2016, s čimer so izboljšali požarno varnost neposrednega območja ob progi. Kljub temu občina Koper še ostaja v petem razredu ogroženosti. Z izgradnjo novega železniškega tira oziroma proge Divača–Koper se bo nevarnost nastanka požarov predvsem na kraškem robu najverjetneje zmanjšala, kar lahko v prihodnje omogoča možnost spremembe oziroma zmanjšanja razreda ogroženosti občine Koper zaradi požarov v naravnem okolju in na prostem.

Požarna ogroženost na celotni destinaciji je zelo velika.

POTRESI

Posledice močnih potresov so lahko za neko destinacijo izjemno težke in dolgoročne, saj lahko obnova poteka dlje časa. Agencija Republike Slovenije za okolje (2021) je po novi karti potresne nevarnosti ocenila, da večino območja destinacije sodi v potresno srednje ogrožena območja v Sloveniji.

Slika 1: Potresna nevarnost Slovenije – projektni pospešek tal

Vir: Agencija Republike Slovenije za okolje, 2021

Iz pričujoče slike je mogoče sklepati, da območje destinacije ne spada med območja z največjo oz. večjo, temveč območja s srednjo potresno nevarnostjo.

POPLAVE

Poplave v RS so pogoste in mnogokrat povzročajo veliko škodo. Še več, med vsemi naravnimi nesrečami, ki povzročajo večjo škodo, so poplave v RS verjetno najpogostejša nesreča. Skupna površina poplavnih območij v Sloveniji znaša več kot šest odstotkov površine državnega ozemlja (1.250 km²), upošteva je hudourniška (erozijska) območja pa tudi do 10 odstotkov površine države (2.000 km²). Poplave se lahko pojavljajo vse leto, najpogostejše pa so jeseni, ob obilnih in dolgotrajnih padavinah. Poleti so poplave povezane z neurji in so predvsem krajevne in hudourniške. Zaradi podnebnih sprememb se intenzivnost in zlasti pogostost poplav na območju naše države verjetno povečujeta. Poplave povzročajo smrtne žrtve, gospodarske izgube, družbeno in okoljsko škodo. Škoda na območjih poplavljanja je navadno razmeroma velika in vključuje poškodbe stanovanjskih objektov, gospodarske javne infrastrukture, trgovskih in industrijskih podjetij, pridelkov na kmetijskih zemljiščih itn., pogosto so prekinjeni družbeni in gospodarski procesi. Okolje lahko ob poplavih ogrozijo škodljive oziroma nevarne snovi, ki vanj lahko preidejo ob poškodbi ali uničenju objektov, kjer se predelujejo ali hranijo.

Na podlagi glavnih značilnosti poplav in glede na obseg delimo poplave na:

- hudourniške: so kratkotrajne in silovite, povzročajo pa jih kratkotrajne, a intenzivne padavine,
- nižinske: se pojavljajo v spodnjem toku vodotoka, ko njegova struga preide v ravninske predele,
- poplave na kraških poljih: kjer se zaradi dolgotrajnih padavin, taljenja snega in drugačnih hidroloških lastnosti kraških voda običajne ojezeritve kraških polj povečajo in poplavljaajo naselja ob robu kraških polj,
- morske: nastanejo kot zaradi dviga morske gladine kot posledica visoke plime, nizkega zračnega pritiska in juga (južni veter),
- mestne: so poplave v mestih in nastanejo zaradi nezmožnosti odvajanja zadostnih količin padavinskih voda preko sistemov za odvod meteornih voda,
- tehnične: se pojavijo zaradi neustreznega delovanja ali porušitve objektov vodne infrastrukture.

Edina občina, ki je opredeljena kot območje pomembnega vpliva poplav je Miren – Kostanjevica.

Okrevanje destinacije in obisk turistov po poplavih je odvisen od intenzivnosti poplav ter uspešnosti in hitrosti sanacije ter je ob močnejših in obsežnejših poplavih dolgotrajen.

Prav te nesreče, povzročene zaradi poplav, so posebna ekonomska grožnja destinaciji. Ob verižni nesreči, ki je posledica poplave, poteka ukrepanje skladno z načrti zaščite in reševanja glede na nesrečo (nalezljive bolezni, porušitev visokih pregrad, ...).

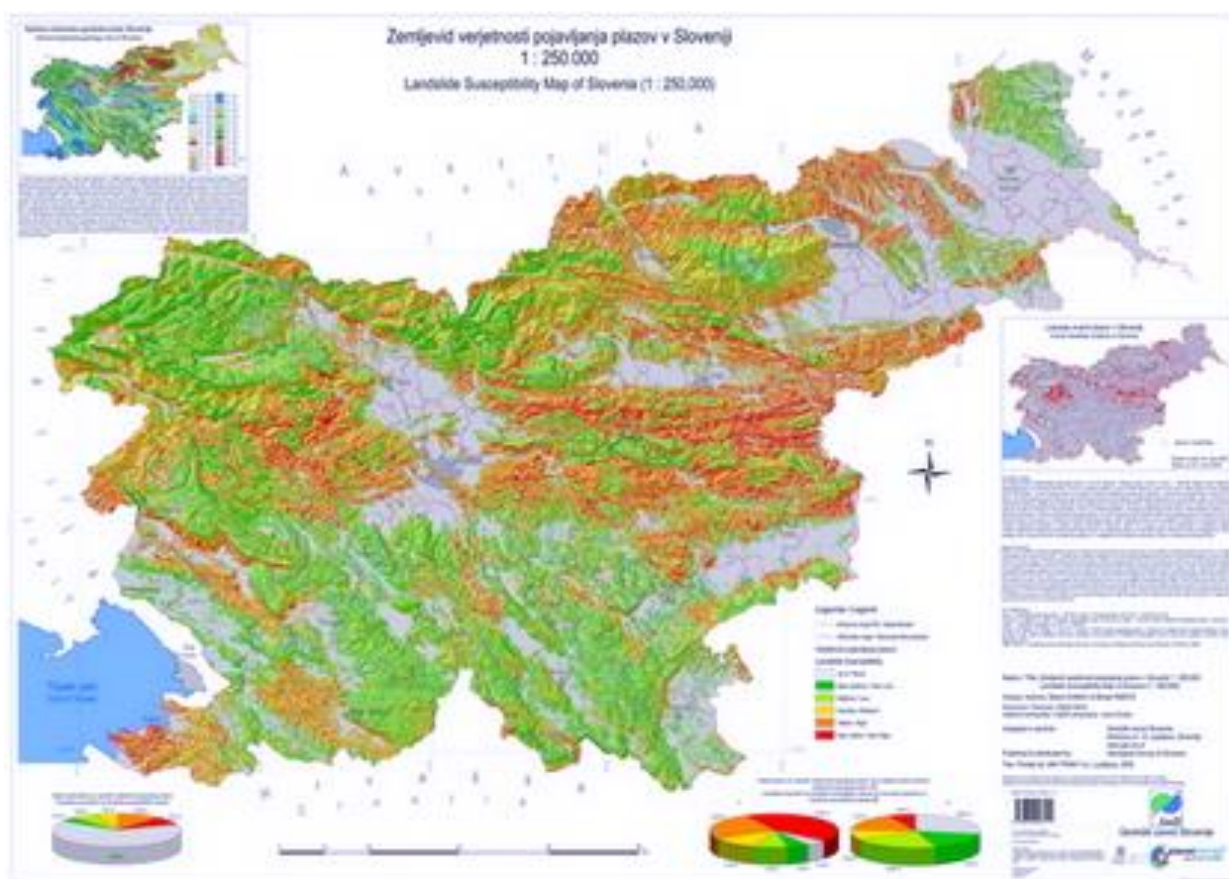
Poplave so bile v Sežani v letu 2022.

Kar se tiče poplav je ogroženost v destinaciji zelo majhna.

PLAZOVI IN PODORI

Plazovi in podori se kot posledica različnih dejavnikov lahko pojavijo v destinaciji nepričakovano ali pa se jih, lahko s pomočjo prepoznavanja znakov (na primer razpoke v tleh, nagnjenost dreves, ...) da napovedati že prej. Na večini območja destinacije je, skladno s karto verjetnosti pojavljanja plazov (Geološki zavod Slovenije, 2005), verjetnost pojavljanja plazov zelo majhna do majhna. V primeru pojavljanja lahko plazovi na tem območju ogrožajo predvsem stanovanjske hiše in gospodarska poslopja, prav tako pa tudi splošno infrastrukturo (transportno, energetska, vodno, komunikacijsko,...). Zaradi uničene infrastrukture je lahko onemogočena evakuacija turistov z destinacije ali prekinjena dobava surovin, pitne vode, odpadne vode, kot tudi dostop do posameznih turističnih znamenitosti. Prav tako so lahko prekinjena sredstva komuniciranja.

Slika 2: Verjetnost pojavljanja plazov

Vir: Geološki zavod Slovenije

(https://www.geo-zs.si/images/GeoZS/GeoloskeKarte/Plazovi_SLO250_icon.jpg)

Nevarnost plazov je v destinaciji zelo majhna.

NEVIHTE

Kot že rečeno, se zaradi podnebnih sprememb pojavlja vedno več ekstremnih vremenskih pojavov, med drugimi tudi močne nevihte. Za turizem so predvsem grožnja poleti, ko se turistične aktivnosti, kot npr. gibanje, rekreacija, druženje, kampiranje, ipd. izvajajo večinoma na prostem. Pri nevihtah je treba poskrbeti za varnost ljudi, da niso izpostavljeni strelam, vihnemu pišu (in posledično letečim predmetom) ali toči. Prav tako pa lahko nevihta povzroči požar ali uniči pridelek na poljih, kar potem negativno vpliva na prehrambno oskrbo z lokalnimi proizvodi tako za domačine kot turiste.

Ogroženost zaradi neviht je srednja.

Z neurjem s točo so se soočile naslednje občine:

- Hrpelje-Kozina, avgust 2023,
- Komen, 2023 (neurje s točo, neurje z dežjem in vetrom),
- Sežana, 2023 (neurje s točo, neurje z dežjem, vetrom, zemeljskimi plazovi in poplavami, toča).

ŽLED/ŽLEDOLOM

Žled je led, ki se nabere na delih rastlin, predmetih in zgradbah ter tleh. Nastane, ko pri tleh dežuje ali rosi pri temperaturah pod lediščem oziroma, ko padavine v tekoči obliki padajo na podhlajeno podlago. Navadno pri taki temperaturi pri tleh sicer sneži, vendar v posebnih vremenskih razmerah padavine kljub temu padajo v tekoči obliki.

Žledolom nastane, kadar se na drevesih nabere toliko ledu (žleda), da veje ali drevo samo popusti pod težo. Žled lahko povzroča tudi veliko škodo na infrastrukturi npr. transportni, energetski, komunikacijski in drugi, ki popusti pod težo ledu, kar ima posledice v oviranih oz. onemogočenih cestnih povezavah, vsakodnevni oskrbi, kot tudi evakuaciji turistov iz prizadete destinacije

Za področje Slovenije je bila izdelana Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi žleda (Uprava RS za zaščito in reševanje, 2018)².

V to kategorijo umestimo tudi pozebo. S pozebo so se soočile naslednje občine:

- Hrpelje-Kozina, april 2023,
- Komen, 2024,
- Sežana, 2024.

V destinaciji je srednja ogroženost.

² Dokument je dostopen na povezavi:

<https://www.sos112.si/uploads/files/uploads/ocena-ogrozenosti-zled.pdf>.

SUŠA

Kot posledica podnebnih sprememb se suša čedalje bolj pojavlja tudi na območjih, ki v preteklosti niso beležila sušnih obdobj. Pomanjkanje padavin tako pozimi kot poleti lahko privede do nizkega vodostaja podtalnice in posledično do motene oskrbe s pitno vodo. To lahko povzroči nevšečnosti za turiste, saj ne morejo uporabljati vode za osebno higieno in pitje.

Suša lahko uničujoče vpliva tudi na naravno okolje, na rastlinje in živalstvo destinacije, saj je le-ta privlačna prav zaradi bogate naravne dediščine. S tem lahko destinacija izgubi svoj osnovni privlačni element in posledično tudi turiste. Ker je obnova naravnega okolja dolgotrajen proces, lahko to usodno vpliva tudi na obstoj turizma v destinaciji. Nevarnost suše pa ni le pomanjkanje vode, ampak so lahko posledica suše tudi požari, ki lahko škodo še povečajo.

Pomanjkanje oz. celo včasih omejena oskrba z vodo je pomemben vidik kvalitetnega turističnega produkta tako, da je iskanje dolgoročne ustrezne oskrbe z vodo tudi v poletnih mesecih izjemnega pomena za turizem v destinaciji. Ukrepi varčevanja z vodo – redukcije porabe vode, zapiranje tušev na plažah ipd., so izredno neprijetni z vidika obiskovalca destinacije.

Na tem področju z javnostjo komunicira tudi ORA, in sicer glede javne rabe in kompleksnosti redukcije. Destinacija je ogrožena zaradi suše.

S sušo so se soočile naslednje občine:

- Hrpelje-Kozina, julij 2022,
- Komen, 2022,
- Sežana, 2022.

SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE ZARADI NARAVNIH KRIZ

Na podlagi predhodno prikazanih podatkov je bila narejena spodnja ocena ogroženosti regije zaradi pojava naravnih kriz v destinaciji. Ocenjena ogroženosti destinacije ob pojavu posameznih kriz se razteza od zelo majhne do zelo velike.

Tabela 2 : Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu naravnih kriz v destinaciji

Naravna kriza	Ocena ogroženosti
Požar	Zelo velika
Potres	Srednja
Poplava	Zelo majhna
Plazovi in podori	Zelo majhna
Nevihte	Srednja
Žledolom	Srednja
Suša	Velika

Ključni naravni krizi, kjer je ogroženost bistveno nadpovprečna, sta požar in suša. Krizno upravljanje koordinira zadolžena pristojna institucija ter po potrebi Civilna zaščita in tako krizni management turizma dobiva poglobljena navodila ter jih jasno in enostavno predvsem pa pravočasno dostavlja do gostov na destinaciji. ORA zbira in koordinira vprašanja ter po potrebi pomoč za turiste in je vezni člen med gosti destinacije in Civilno zaščito.

3.1.2 ZDRAVSTVENE KRIZE

Zdravstveni dejavniki tveganj in ogrožanj so najbolj pogost dejavnik tveganja in ogrožanja varnosti v mednarodnem turizmu (Ivanuša in sodelavci, 2014, str. 302), zato zdravstvene krize zaslužijo ločeno obravnavo in so opredeljene kot posebna kategorija kriz.

Zdravstvene krize, predvsem večje kot je bila npr. pandemija COVID-19, lahko močno vplivajo na turizem v destinaciji, kar se je v primeru pandemije COVID-19 tudi pokazalo. Posledice so lahko številne in raznolike. Upad turističnega obiska se odraža v upadu turističnega prometa, kar lahko privede do znatnega upada prihodkov destinacije ter s tem do finančnih težav, do izgube delovnih mest, zaprtja podjetij in zmanjšanja gospodarske aktivnosti, kar ima lahko izrazito negativen vpliv tudi na druge sektorje v destinaciji.

Po zdravstveni krizi se lahko turistične preference spremenijo, turisti se lahko npr. odločijo za manjše, manj gosto poseljene destinacije, kar pa je za manjše destinacije lahko tudi prednost.

Prav tako lahko zdravstvene krize prizadenejo restavracije, muzeje, centre za obiskovalce in druge dejavnosti, ki so pomembne za turizem, kar lahko vpliva na privlačnost destinacije.

Turistična podjetja in organizacije v destinaciji morajo zagotavljati varnost in zdravje turistov in zaposlenih ter zato biti pripravljeni na reakcijo ob izbruhu morebitne zdravstvene krize. V ta namen morajo imeti v naprej pripravljene procese in pravila, ki se jih morajo zaposleni držati, da do (zdravstvene) krize ne pride, ter točna navodila, kaj storiti, če do krize pride (Apec International Centre for Sustainable Tourism, 2006, str. 18).

Za območje destinacije so bile identificirane naslednje potencialne zdravstvene krize:

- izbruh nalezljivih bolezni, epidemije in pandemije,
- zastrupitve,
- kronične bolezni in alergije,
- poškodbe,
- invazija zdravju nevarnih živali,
- pojav posebno nevarnih bolezni pri živalih.

NALEZLJIVE BOLEZNI, EPIDEMIJE, PANDEMIJE

Nalezljive bolezni povzročajo patogeni organizmi (mikrobi), kot so bakterije, virusi, zajedavci, glive in plesni, ki povzročajo nastanek in razvoj bolezni pri človeku in živalih. Nalezljive bolezni se prenašajo na različne načine (po zraku, s hrano in vodo ter z neposrednim stikom ali posredno, prek predmetov in površin), prenašajo se lahko s človeka na človeka in/ali z živali na človeka. Nalezljive bolezni se širijo kadar obstajajo pogoji za prenos mikroorganizma in se okužba lahko prenaša v dovzetne osebe. Okužbe se lahko pojavljajo množično, in sicer v obliki kopičenj, izbruhov, epidemij in

pandemij (Ministrstvo za obrambo, Uprava RSZR, 2020)³.

Narava nalezljivih bolezni, da lahko iz enega primera nastane izbruh, epidemija ali celo pandemija, in poznavanje, da se nalezljive bolezni širijo čez državne meje in na vse celine, zahtevata načrtovanje ukrepov za preprečevanje širjenja ter obvladovanje posameznih nalezljivih bolezni, izbruhov, epidemij in zmanjševanja bremena teh bolezni.

Posebnost destinacije je sicer bližina mednarodnih pristanišč v Trstu in Kopru, kjer poteka transport blaga iz celega sveta, toda ocenjujemo da ni večjih tveganj iz tega naslova.

ZASTRUPITVE

Izvorov zastrupitve je več (zastrupitev s hrano, vodo, tudi zastrupitev zaradi strupa živali ali zaradi kemikalij, plinov, nevarnih snovi, itd.), vendar pa gre navadno za posamezne primere zastrupitev, nekoliko večji obseg ima lahko zastrupitev s hrano pri ponudniku, saj v tem primeru lahko potrebuje zdravniško pomoč večje število turistov. V primeru, če pride do mikrobiološke onesnaženosti vode, zastrupitve posameznega vodnega vira ali do okužbe vodovodnega sistema, pa je lahko ogroženo zdravje večjega števila turistov in prebivalcev na območju oziroma destinaciji in predstavlja veliko nevarnost, tudi za pojav nalezljivih bolezni.

Zaradi zastrupitve obiskovalcev se lahko zmanjša ugled destinacije in povpraševanje gostov, kar lahko privede tudi do finančne krize. Zato mora destinacija vnaprej narediti vse, da do zastrupitev ne pride.

Na destinaciji ni posebnosti glede zastrupitev.

(KRONIČNE) BOLEZNI IN ALERGIJE

Kronične bolezni in alergije so bolezni, ki so omejene na posamezno osebo, saj niso prenosljive. Turistični ponudniki morajo pri tem predvsem poskrbeti za ustrezno okolje, ki preprečuje poslabšanje stanja bolnikov oz. pripomore k boljšemu stanju kroničnih bolnikov oz. alergikov. Če se kronične bolezni in alergije v času bivanja vseeno pojavijo in začnejo ogrožati življenje turista, morajo turistični ponudniki bolnikom takoj nuditi prvo pomoč. Do splošnih in finančnih negativnih posledic za turističnega ponudnika lahko pride večinoma samo v primeru, ko se turistični ponudnik na pojav bolezni ne odzove ustrezno (Podbregar in Pavlakovič, 2016).

Na destinaciji ni posebnosti glede bolezni in alergij.

POŠKODBE

Poškodbe so najbolj nepredvidljiva vrsta zdravstvenih kriz, saj so lahko pogosto posledica malomarnosti in nepazljivosti turista oziroma so posledica drugih vrst kriz,

³ Dokument je dostopen na: https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavu/URSZR/Datoteke/DNZiRpandemija_23_7.pdf.

na katere turist ni imel vpliva, kot so na primer požar, potres ali druge (naravne) nesreče v destinaciji. Do splošnih in finančnih negativnih posledic za turističnega ponudnika in destinacijo lahko pride večinoma v primeru, da se pri nastanku poškodbe ne odzove ustrezno. Pri poškodbah, ki so nastale zaradi nesreče ali malomarnosti s strani ponudnika, pa lahko turist zahteva tudi odškodninsko odgovornost.

Pri manjših poškodbah je tudi obseg posledic omejen na posameznika ali na nekaj gostov, pri večjem obsegu poškodovancev pa ima kriza širši negativni vpliv na zaupanje do turistične organizacije in destinacije.

INVAZIJA ZDRAVJU (POTENCIALNO) NEVARNIH ŽIVALI

V destinaciji se lahko pojavi invazija zdravju potencialno nevarnih živali, ki povzročijo poškodbo, sprožijo alergijsko reakcijo ali povzročijo okužbe s povzročitelji, ki jih živali lahko prenašajo, kar bi lahko uvrstili v prejšnje kategorije zdravstvenih kriz.

Na zdravje in dobro počutje turistov v destinaciji in pri posameznem ponudniku vpliva čisto in varno okolje, ob morebitnem malomarnem vzdrževanju objektov, slabi higieni ali ob prepozni reakciji ob pojavu se lahko prekomerno razmnožijo žuželke (npr. posteljne stenice), plazilci (miši, podgane, ...) in insekti (sršeni, komarji, ose, muhe, ...), ki so za turiste zelo neprijetni, v veliko primerih tudi za zdravje ogrožajoči in imajo lahko za posledico okrnjen ugled ponudnika in destinacije. Razen izrazito individualnih tveganj ni posebnosti za destinacijo.

POJAV POSEBNO NEVARNIH BOLEZNI ŽIVALI

Poleg invazije zdravju (potencialno) nevarnih živali se lahko pojavijo tudi posebno nevarne bolezni pri živalih. Posebno nevarne bolezni živali imajo lahko bolj ali manj hude ekonomske posledice, ogrožajo pa lahko tudi zdravje ljudi. Posledično lahko privedejo do omejitev v prometu blaga in storitev pa tudi ljudi oz. turizma in s tem povzročijo hudo posredno škodo za celotno regijo ali celo državo. Poleg bolezni, ki jih poznamo že desetletja in stoletja, se pojavljajo nove oziroma se stare pojavljajo v novi, spremenjeni obliki. Prav tako se zaradi spremenjenih podnebnih razmer in prilagoditve povzročiteljev stare bolezni širijo na območja, na katerih jih v preteklosti ni bilo.

Zaradi obsežnega prometa z živalmi in njihovimi proizvodi, sprememb v okolju ter drugih dejavnikov predstavljajo posebno nevarne bolezni živali grožnjo za zdravje.

Uspešno preprečevanje in obvladovanje posebno nevarnih bolezni živali temelji na učinkovitem sistemu spremljanja in usklajenega delovanja veterinarskih ter drugih služb. Najpomembnejše je hitro in učinkovito ukrepanje ob pojavu bolezni živali, še posebno tistih, ki se pojavljajo kot epizootije (Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Izpostava URSZR, 2013 – posodobljeno november 2015).

V razgovorih in ocenah nismo zasledili posebnosti za destinacijo.

SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE ZARADI ZDRAVSTVENIH KRIZ

Na podlagi predhodno prikazanih podatkov je bila narejena spodnja ocena ogroženosti destinacije zaradi pojava zdravstvenih kriz. Ocenjena ogroženosti destinacije ob pojavu posameznih kriz je srednja. Ostale zdravstvene krize pa vplivajo na manjše število ljudi, oziroma gre za bolj posamične pojave, tako da za njih ocena ni podana.

Tabela 3: Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu zdravstvenih kriz v destinaciji

Zdravstvena kriza	Ocena ogroženosti
Izbruh nalezljivih bolezni, epidemije in pandemije	Majhna
Zastrupitve	Majhna
Kronične bolezni/alergije	Majhna
Poškodbe	Majhna
Invazija zdravju nevarnih živali	Majhna
Pojav posebno nevarnih bolezni pri živalih	Zelo majhna

V primeru epidemije in pandemije se aktivira državni načrt reševanja in zaščite. Krizno upravljanje koordinira zadolžena pristojna institucija ter po potrebi Civilna zaščita in tako krizni management turizma dobiva poglobljena navodila ter jih jasno in enostavno predvsem pa pravočasno dostavlja do gostov na destinaciji. ORA zbira in koordinira vprašanja ter po potrebi pomoč za turiste in je vezni člen med gosti destinacije in Civilno zaščito.

3.1.3. POLITIČNE, DRUŽBENE IN GOSPODARSKE KRIZE

Politične, družbene in gospodarske krize pomembno vplivajo na privlačnost turistične destinacije, politična in družbena stabilnost in varnost sta predpogoja za turizem; tudi zgolj grožnja dogodkov, kot so družbeni nemiri, politična nestabilnost ali terorizem, lahko povzroči, da turisti spremenijo odločitev za obisk destinacije. Politične krize so v 20. in 21. stoletju zelo aktualne, predvsem teroristični napadi so zelo pogost dejavnik tveganj in ogrožanja varnosti v mednarodnem turizmu, sledijo jim družbeni nemiri oziroma demonstracije ter nestabilne politične razmere (Ivanuša in sodelavci, 2014). Četudi je Slovenija prepoznana kot politično stabilna in varna država (Institute for Economics & Peace, 2020) v načrtovanju upravljanja kriznih situacij v turizmu ne moremo mimo potencialnih političnih nemirov, gospodarskih nestabilnosti in širših družbenih kriz tako v destinaciji kot v regiji, ki lahko prizadenejo turizem v destinaciji.

Vpliv politične nestabilnosti na turistični sektor destinacije je takojšen, prav tako lahko v nekaterih okoliščinah nestabilnost v eni državi vpliva na turistični sektor sosednjih držav. Učinki političnih nemirov v širši regiji se lahko na turizem države odražajo v obliki dveh konkretnih učinkov in sicer v učinku prelitja (t.i. »spill over effect«), kjer se negativni vplivi na turizem v eni državi prelivajo v druge države (pogosto posledica skupnega nastopa na trgu oziroma skupne promocije) ali v učinku nadomestitve (t.i. »substitution effect«), v tem primeru pride do pozitivnega učinka, ko varne sosednje države v regiji postanejo varna alternativa.

Za območje destinacije so bile identificirane naslednje potencialne politične, družbene in gospodarske krize:

- vojne,
- begunske in/ali emigrantske krize,
- demonstracije,
- terorizem,
- kriminal.

VOJNE

Vojne so ena hujših in predvsem dolgotrajnejših nevarnosti za razvoj turizma. Občina in običajno cela država, ki je podvržena tveganju vojnih spopadov ali v kateri spopadi že potekajo, se zelo hitro znajde na listi nevarnih turističnih destinacij. Ministrstva za zunanje zadeve posameznih držav običajno ažurno obveščajo svoje državljane in odsvetujejo potovanja na take destinacije, zato je upad turizma običajno hiter in drastičen. Po vojaškem spopadu, posebej če je ta dolgotrajnejši, mine veliko časa, da se turisti ponovno vrnejo na določeno destinacijo. To dokazuje tudi primer balkanske vojne, ko je minilo vrsto let, preden so turisti ponovno začeli v večjem številu obiskovati balkanske države (Podbregar in Pavlakovič, 2016).

Okrevanje turističnega sektorja v Evropi po pandemiji COVID-19 je prekinila ruska vojaška agresija proti Ukrajini, ki negativno vpliva na celoten turistični sektor v Evropi. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 5. maja 2022 o učinku nezakonite ruske vojaške agresije proti Ukrajini na prometni in turistični sektor EU (2022/2643(RSP)) poudarja, da je ruska nezakonita agresija proti Ukrajini pustila izjemne posledice na

turistično industrijo ter da bodo naraščajoči stroški energije in živil, ki jih vojna še stopnjuje, povečali stroške za turistična podjetja in celotno vrednostno verigo, zlasti za mala in srednja podjetja, ki se po dveh letih pandemije že tako ali tako borijo za golo preživetje. Vojna v Ukrajini je povzročila tudi ukrajinsko begunsko krizo, ki vpliva tudi na turizem v naši širši regiji.

Nemogoče je to krizo ocenjevati zgolj z vidika destinacije.

BEGUNSKA IN/ALI MIGRANTSKE KRIZE

Begunski in migrantski tokovi so v zadnjem desetletju močno vplivali na turizem v Evropi. V času evropske begunske/migrantske krize v letih 2015 in 2016 je bilo zabeleženih več 2,3 milijona nelegalnih prehodov zunanjih meja Evrope (Evropski parlament, 2021).

Glavna vzroka za krizo sta bila huda poostritev vojn v Siriji, Iraku, Afganistanu in drugih konfliktov. Takrat se je močno povečalo število beguncev in drugih priseljencev, ki so vstopali v EU in zaprosili za azil. Močno je okrnila tudi turistično povpraševanje v širšem Sredozemlju, še posebej je bilo to vidno v Grčiji, predvsem na grških otokih.

Evropo je nato v letu 2022 dodatno prizadela begunska kriza povezana z vojno v Ukrajini, in sicer je od začetka vojne v Ukrajini (februar 2022) državo zapustilo več kot osem milijonov ljudi, 90 % je bilo žensk in otrok, medtem ko je moškim, starim med 18. in 60. letom, odhod iz države prepovedan.

Zaradi globalnih podnebnih sprememb in predvidenega pomanjkanja hrane in ostalih virov se v prihodnosti napoveduje tudi povečano število t. i. okoljskih migracij. Okoljski dejavniki in podnebne spremembe bodo v prihodnjih desetletjih prizadeli milijone ljudi ter predvidoma postali prevladujoči vzrok za razseljevanje in migracije, okoljsko razseljene osebe pa največja skupina beguncev, v svojem poročilu navaja Umanotera (2016).

Tovrstne krize zahtevajo nujnost vzpostavitve določenih mehanizmov usmeritve operativnega osebja in sredstev za hitro posredovanje in mehanizmov na področju civilne zaščite za mobilizacijo vse potrebne opreme. Obenem predstavljajo izrazito negativen vpliv na zaznano privlačnost turistične destinacije.

Kras kot destinacija spada med bolj ogrožene saj meji na vstopne točke in tudi je izstopna točka za migrante.

DEMONSTRACIJE

Demonstracije oz. protesti so v demokratičnih družbah legitimna oblika izražanja nezadovoljstva oziroma političnega nestrinjanja. Če so demonstracije napovedane in potekajo mirno, nimajo velikega vpliva na turizem, saj lahko turisti vnaprej prilagodijo svoje potovanje. Če pa so le-te nenapovedane, povezane tudi z nemiri in nasiljem oz. dolgotrajne, pa imajo lahko dolgoročnejši vpliv na turistično destinacijo. Tovrstni protesti so precej pogost pojav npr. v Franciji, ki se večkrat sprevržejo tudi v nasilje, spopade s

policijo, ropanje in izgrede ter v najhujših oblikah povzročajo tudi ohromitev javnega življenja, javnega prometa in s tem pomembno negativno vplivajo na turistično destinacijo.

Demonstracije nimajo posebnega pomena za destinacijo.

TERORIZEM

Uradna definicija terorizma ne obstaja, načeloma je terorizem opredeljen kot vsako organizirano nasilno dejanje, ki je usmerjeno proti civilistom oziroma civilnim ustanovam v politične ali/in gospodarske namene. Izvajajo ga lahko nedržavne skupine, posamezniki ali države. Terorizem je večinoma javno dejanje, s katerim želijo teroristi »doseči« čim večje število ljudi in tako vplivati na širše javno mnenje. Terorizem je bil sicer še v času pred pandemijo COVID-19 globalno gledano ena najbolj grozečih nevarnosti za turistično industrijo. Teroristični napadi, bodisi posameznih storilcev, bodisi organiziranih skupin, lahko v neki državi izjemno zmanjšajo zanimanje turistov. Po podatkih Institute for Economics & Peace (2020) sodi Slovenija s svojim rezultatom na lestvici terorističnega indeksa med najmanj ogrožene države sveta, kar je pomembna konkurenčna prednost Slovenije kot turistične destinacije.

Za področje Slovenije je bila izdelana Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma (Ministrstvo za obrambo, URSZR, 2023)⁴.

Destinacija bi lahko bila izpostavljena raznim oblikam vojnih nevarnosti in terorizma s širšimi posledicami za prebivalstvo.

Predvsem je to ogroženost občutljivih infrastrukturnih objektov, katerih onesposobitev ali poškodovanje bi lahko povzročilo hude, dolgotrajne in težke posledice ter bistveno poslabšalo pogoje za življenje. Problem z vidika žrtev bi predstavljal tudi napad na šolske, zdravstvene, socialne, kulturne, verske, športne, turistične in ostale objekte, kjer se naenkrat zadržuje večje število prebivalcev (večje javne prireditve na prostem). Problem z vidika žrtev bi predstavljal tudi napad ali diverzija ob večjih javnih prireditvah na prostem z motornimi vozili in drugimi priročnimi sredstvi.

KRIMINAL

Kriminal je definiran kot nezakonita dejanja, kot jih opredeli pravna država in so zanj predvidene pravne posledice, gre torej za kazniva dejanja, ki škodljivo delujejo na individualne osebe, materialne stvari, družbo in državo. Pri tem gre lahko za oboroženi ali neoboroženi napad na osebo, napad zoper premoženje, spolno nasilje, sleparstvo, droge, kršitve javnega reda in miru ter druge oblike kriminala. Še posebej se izpostavi organizirani kriminal, ki pri kaznivih dejanjih združuje več oseb (Kokot, 2012).

Kriminal in vandalizem ocenjujemo kot srednjo ogroženost.

⁴ Dokument je dostopen na povezavi: <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSZR/Datoteke/Ocene-ogrozenosti/Ocena-ogrozenosti-zaradi-terorizma-2022.pdf>.

SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE Z VIDIKA POLITIČNIH, DRUŽBENIH IN GOSPODARSKIH KRIZ

Na podlagi predhodno prikazanih podatkov je bila narejena spodnja ocena ogroženosti destinacije z vidika političnih, družbenih in gospodarskih kriz. Ocenjena ogroženosti destinacije ob pojavu posameznih kriz je od majhne do zelo velike. Kot zelo velike ogroženost z vidika družbene krize se izkazuje pomanjkanje ustreznega kadra, še posebej v turističnih ter s turizmom neposredno povezanih dejavnostih.

Tabela 4: Ocena ogroženosti destinacije z vidika pojava političnih, družbenih in gospodarskih kriz

Politične, družbene, gospodarske krize	Ocena ogroženosti
Vojne	Majhna
Begunske in migrantske krize	Velika
Demonstracije	Majhna
Terorizem	Majhna
Kriminal	Srednja

V teh primerih vodita aktivnosti vojska oz. oborožene sile in policija, medtem ko je Civilna zaščita v vlogi podpore. Vloga turističnega kriznega managementa je skrb za obiskovalce in promptno obveščanje ter vzdrževanje dvosmerne komunikacije.

3.1.4. TEHNOLOŠKE KRIZE

V vsakdanjem življenju in tudi kot turisti smo odvisni od naravnih virov, prav tako pa tudi od tehnologije in infrastrukture.

Za območje destinacije so bile identificirane naslednje potencialne tehnološke krize:

- ekološke nesreče,
- industrijske nesreče,
- jedrske nesreče,
- prometne in transportne nesreče,
- infrastrukturne nesreče.

EKOLOŠKE NESREČE

Ekološke nesreče so dogodki ali incidenti, ki povzročajo resno škodo okolju, ekosistemom in naravnim virom. Pojavijo se v obliki onesnaženja voda, podtalnice ali tekočih voda, onesnaženja zemlje ali onesnaženja zraka. Do onesnaženja lahko pride zaradi antropogeno povzročenih nesreč, ki jih torej povzroči človeški dejavnik, lahko so povzročene namerno ali nenamerno, ali pa nastanejo kot posledica naravnih nesreč. Območje destinacije je zaradi pretežno kraškega terena še posebej ekološko občutljivo.

INDUSTRIJSKE NESREČE

Hude industrijske nesreče vplivajo na širše območje in lahko zahtevajo evakuacijo širšega območja, lahko tudi celotne turistične destinacije, njihove posledice pa so lahko dolgotrajne ali celo trajne, kar lahko povzroči stagniranje ali celo ustavitev turizma v destinaciji. Tudi po odpravi posledic tovrstne nesreče je potrebno vložiti veliko truda da bi se lahko turizem ponovno postavil na tako visoko raven kot pred nesrečo. V primeru, da infrastrukturne nesreče uničijo bistvene naravne ali kulturne znamenitosti destinacije pa je potrebno pripraviti novo strategijo turistične ponudbe.

V industrijskem sektorju v destinaciji prevladujejo predelovalne dejavnosti, predvsem proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnja kovinskih izdelkov in drugih strojev in naprav, trgovina, elektro in elektronska industrija, živilska industrija, prevoznštvo, gradbeništvo in pa tudi lesarstvo (RRP Primorsko-notranjske regije 2021-27, 2022).

Za območje Slovenije je bila izdelana Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi nesreče z nevarnimi snovmi (Ministrstvo za obrambo, URSZR, 2021)⁵.

JEDRSKE NESREČE

V primeru jedrske nesreče v jedrskem objektu se sprostijo radioaktivne snovi (radioaktivni plini in radioaktivni delci) pretežno v ozračje in se razširijo v obliki

⁵ Dokument je dostopen na povezavi: <https://www.sos112.si/delovna-podro%C4%8Dja/ocene-ogro%C5%BEenosti>, glej datoteko: Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi nesreče z nevarnimi snovmi).

radioaktivnega oblaka v širše okolje. Stopnja ogroženosti ob jedrski nesreči zaradi radioaktivne kontaminacije okolja je odvisna od vrste in od količine izpuščene aktivnosti posameznih skupin radionuklidov (žlahtni plini, radioizotopi joda, delci z dolgoživimi fisijami in aktivacijskimi produkti) in od vsakokratnih meteoroloških razmer. Izpuščene radioaktivne snovi se iz kraja nesreče gibljejo v prevladujoči smeri vetrov. Transport in razširjanje je odvisno od vremenskih razmer in tudi lokalne topografije. Radioaktivni delci se med zračnim transportom usedajo na površino tal (suha depozicija) ali pa z izpiranjem s padavinami (mokra depozicija).

Sevanje zaradi radioaktivnega onesnaženja prihaja do človeka po treh glavnih prenosnih poteh:

- potom inhalacije radioaktivnih zračnih delcev,
- potom zauživanja z vodo in hrano ter
- potom neposrednega zunanjskega obsevanja iz radioaktivnega oblaka ali iz kontaminiranih tal.

V primeru poškodb vstopajo lahko radioaktivne snovi potom odprtih ran.

V primeru jedrske nesreče v NE Krško je stopnja ogroženosti največja v bližnjih območjih, to je do nekaj 10 km. V večji oddaljenosti je ogroženost območij odvisna od smeri zračnih tokov

Destinacija tako spada med manj ogrožene zaradi oddaljenosti, a seveda je vpliv na turizem izredno dolgoročen in negativen.

PROMETNE IN TRANSPORTNE NESREČE

Prometne in transportne nesreče lahko povzročijo lažje ali hujše poškodbe oz. v najhujših primerih smrtne žrtve in/ali materialno škodo, poleg tega pa zaradi prometnih zastojev vplivajo še na slabšo dostopnost do turističnih destinacij. Še posebej velik vpliv na turizem imajo prometne nesreče takrat, kadar gre za prometne nesreče vozil, ki prevažajo večje število potnikov. Pri prometnih nesrečah gre za relativno kratkotrajen vpliv, saj se prometni tokovi po odpravi posledic na prometni poti vrnejo v običajno stanje. Destinacija leži na avtocestnem križu, zato je večja verjetnost nesreče večjega obsega predvsem na avtocesti, saj je frekvenca prometa visoka. Zaradi izrazito tranzitnih poti in sezonskega povečanja obiska so prometne nesreče ene najpogostejših na destinaciji.

INFRASTRUKTURNE NESREČE

Infrastrukturalne nesreče so lahko posledica slabe gradnje oz. gradnje z neustreznimi materiali, človeške napake pri upravljanju oz. sanaciji infrastrukture, naravnih nesreč ali drugih vzrokov. Infrastrukturalne nesreče imajo večji vpliv predvsem, če gre za nesreče večjega obsega in če trajajo dlje časa. V primeru krajše krize oz. če se k reševanju krize pristopi hitro in učinkovito tovrstna nesreča nima bistvenega vpliva na turistično destinacijo. Prav tako tovrstna kriza nima bistvenega vpliva, če so bili o krizi turisti ažurno obveščeni in primerno obravnavani. Posebnih specifik na destinaciji nismo zaznali.

SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE Z VIDIKA TEHNOLOŠKIH KRIZ

Na podlagi predhodno prikazanih podatkov je bila narejena spodnja ocena ogroženosti destinacije z vidika tehnoloških kriz. Ocenjena ogroženosti destinacije ob pojavu posameznih kriz je od majhne do zelo velike.

Tabela 5: Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu tehnoloških kriz v destinaciji

Tehnološka kriza	Ocena ogroženosti
Ekološke nesreče	Velika
Industrijske nesreče	Velika
Jedrske nesreče	Majhna
Prometne in transportne nesreče	Srednja
Infrastrukturne nesreče	Srednja

Civilna zaščita se vključi na predlog nosilca oz. vodje krizne institucije: policije, gasilcev, ...

Civilna zaščita ima tudi v teh krizah vlogo osrednjega in strokovnega koordinatorja, turistični krizni management pa skrbi predvsem za obveščanje gostov in za obveščanje organizatorjev potovanj v tujini.

3.2. TURISTIČNE KRIZE

V nabor kriz je bila po posvetovanju z deležniki in ob upoštevanju posebnosti destinacije in kompleksnosti turistične panoge vključena še skupina kriz in nevarnih področij, ki ozko prizadenejo večinoma turistično panogo v občini oz. na destinaciji in kjer igra ključno vlogo pri nastanku in spremljanju nevarnosti turistični krizni management.

Za območje destinacije so bile identificirane naslednje potencialne turistične krize:

- kriza deležnikov ponudbe,
- stavke delavcev v sektorjih, ki so povezani s turizmom,
- pomanjkanje ustrezno usposobljenega in motiviranega turističnega kadra in
- kriza deležnikov povpraševanja in distribucije.

KRIZA DELEŽNIKOV PONUDBE

Kriza deležnikov ponudbe vsebuje presojo možnega začasnega ali dolgoročnega ne obratovanja ponudnika. Glede na multiplikativni učinek na vse deležnike je tako zaprtje ali samo delno obratovanje zelo tvegano za celo destinacijo. Možni razlogi so ekonomske narave (stečaj ali likvidacija), pravni razlogi (sodni spori, ...) ali zunanji dejavniki (pomanjkanje kadra, ...). V to rubriko spadajo tudi deležniki, ki omogočajo dostop do destinacije: avtobusna podjetja, avionski prevozniki in drugi, saj sprememba urnika oz. ukinitve nekaterih povezav (npr. z Ljubljano ali Trstom) bistveno vpliva na prihod gostov.

Glede na opisano situacijo, vlogo večjih nastanitvenih objektov in sezonsko naravo, je ta kriza srednje nevarna za destinacijo.

STAVKE DELAVCEV V SEKTORJIH POVEZANIH S TURIZMOM

Za razliko od demonstracij stavke praviloma niso nasilne, imajo pa lahko v času pojavljanja, če se pojavijo v turističnem ali s turizmom povezanih sektorjih, velik vpliv na turistično destinacijo, saj vplivajo na nemoteno izvajanje turističnih in drugih storitev. Podobno kot demonstracije so tudi stavke lahko napovedane ali nenapovedane.

Poleg stavk v turističnem sektorju lahko velik problem za turizem predstavljajo tudi prekinitev dela v sektorju prometa, predvsem v javnem prometu in storitvah prevoza oseb (cestni, železniški, letalski promet), kar lahko povzroči zastoje, zamude, gneče in znižuje zadovoljstvo gostov na destinaciji.

Glede na ključne dogovore Turistično gospodarske zbornice s sindikati je ta nevarnost opredeljena kot srednja saj obstaja »tradicionalna« nevarnost stavk pred glavno sezono. Ker je glavna sezona za poslovanje podjetij najbolj pomembna, je prav ta čas najbolj občutljiv in zato stavke po navadi potekajo v tem obdobju.

POMANJKANJE USTREZNO USPOSOBLJENEGA IN MOTIVIRANEGA TURISTIČNEGA KADRA

Pomanjkanje ustrezno usposobljenega in motiviranega kadra v turistični in s turizmom povezanih dejavnostih že vrsto let pesti turistični sektor. Turistični sektor skupaj s turizmom povezanimi sektorji, kot npr. gostinstvo, hotelirstvo, itd. se uvršča med precej nestimulativna karierna okolja, predvsem zaradi nizkih plač in slabih delovnih pogojev, ki so vezani zlasti na sezonskost in zahtevano fleksibilnost, ki jo od delavcev zahteva sama narava dela. Prav tako v nekaterih državah/regijah izobraževalni sistem ne sledi hitrim spremembam v turističnih trendih in s tem ne zagotavlja kadrov s potrebnimi kompetencami za kakovostno izvajanje storitev in odličnost v odnosih z gosti (Brumen et al., 2020). Vse zgoraj opisano postavlja turistični sektor v nezavidljiv položaj, saj so lahko posledice za turistični sektor velike in dolgotrajne.

Problem ni značilen le za Slovenijo oz. destinacijo, pač pa ima širše, celo evropske razsežnosti. V destinaciji je gostinska šola, pa je kljub temu pomanjkanje kadra v turizmu za destinacijo zelo pereč problem. Problematika se rešuje s pomočjo pridobivanja deficitarnega kadra iz tujine (turizem je bil letos označen kot sezonska dejavnost), boljšimi pogoji dela in ustrezno promocijo kadra.

KRIZA DELEŽNIKOV POVPRASEVANJA IN DISTRIBUCIJE

V ta sklop smo uvrstili ključne partnerje na strani povpraševanja od turističnih agencij, organizatorjev srečanj, do vseh deležnikov vpletenih v proces trženja in prodaje destinacije. Prenehanje sodelovanja zaradi pravnih ali komercialnih razlogov s ključnimi ponudniki lahko bistveno vpliva na pritok gostov.

Pomembno je tudi makroekonomsko stanje na ključnih trgih, turistični trendi na njih in aktivnosti konkurence, saj je večina rezervacij na destinacij individualne narave, poleg digitalnih prodajnih poti (booking.com in druge) in klasičnih prodajnih poti (agencije).

Izjemno pomemben in tudi tvegan je segment promocije in odnosov z javnostmi ter oglaševanja na digitalnih kanalih, saj lahko iz izkušenj drugih destinacij pride do »neobjektivnih« aktivnosti, ki zmanjšujejo povpraševanje za destinacijo. Govorimo o mnenjskih voditeljih in njihovih objav, ocenah in komentarjih na družbenih omrežjih, ki vplivajo na potrošnika ali bo obiskal destinacijo ali ne.

V tem sklopu lahko obravnavamo npr. tudi hekerski vdor v npr. portal booking.com in izbris vseh rezervacij ter izsiljevanja destinacije z odkupom oz. nagrado, da se rezervacije ponovno pojavijo.

SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE Z VIDIKA TURISTIČNIH KRIZ

Ocenjena ogroženosti destinacije ob pojavu posameznih kriz je od majhne do srednje velike.

Tabela 6: Ocena ogroženosti turizma v destinaciji ob pojavu turističnih kriz

Turistične krize	Ocena ogroženosti
Kriza deležnikov ponudbe	Srednja
Stavke delavcev povezanih s turističnim sektorjem	Srednja
Pomanjkanje ustreznega turističnega kadra	Velika
Kriza deležnikov povpraševanja in distribucije	Majhna

Krizni management najprej koordinira s ključnimi deležniki turizma in obvešča pristojne organe. Ključna opravila so z gosti na destinaciji (po predhodno pridobljeni evidenci vseh gostov na destinaciji), poskrbeti za proaktivno obveščanje preko socialnih omrežij ter drugih komunikacijskih kanalov, tudi neposredno v ključnih točkah informiranja.

3.3. SKUPNA OCENA OGROŽENOSTI DESTINACIJE Z VIDIKA POSAMEZNIH VRST KRIZ TER OCENA VPLIVA NA TURIZEM V DESTINACIJI

Na podlagi ocen ogroženosti in ocen vpliva na turizem v destinaciji podanih v predhodnih poglavjih podajamo skupno oceno ogroženosti destinacije z vidika posameznih vrst kriz.

Tabela 7: Ocena ogroženosti destinacije z vidika posameznih kriz ter ocena vpliva na turizem v destinaciji

Vrsta krize	Ocena ogroženosti destinacije	Ocena vpliva na destinacijo	Komentar in ocena vpliva na turizem v destinaciji
Naravne krize	Velika	Velik	Naravne krize so pomemben dejavnik pri ogroženosti in vplivu nevarnosti za destinacijo. Poleg obveščanja gostov na destinaciji je potrebno tudi obveščanje organizatorjev potovanj in predstavništev držav. Imajo zelo močan kratkoročni vpliv, manj pa dolgoročni.
Zdravstvene krize	Srednja	Srednji	Zdravstvene krize srednje vplivajo na turizem in jih je potrebno predvsem na lokaciji dobro upravljati.
Politične, družbene, gospodarske krize	Nizka	Majhen	Ta zvrst kriz je malo verjetna, v kolikor pa nastopi (predvsem vojna ali terorizem) pa je vpliv izjemno negativen.
Tehnološke krize	Srednja	Majhen	Tehnološke krize so manj nevarne za turizem (razen lokalnega in časovno omejenega vpliva).
TURISTIČNE KRIZE	Srednja	Velik	Turistične krize imajo neposreden vpliv na panogo. Najbolj ogroženo je področje ponudnikov, saj vsako zaprtje večjih enot ključno vpliva na število prihodov in nočitev. Na strani povpraševanja je zaradi razdrobljenosti trgov neposredna ogroženost manjša. Pri samem distribucijskem procesu pa je izpostavljenost negativnih kampanj na družbenih omrežij srednja, ravno tako nevarnost zastojev in manjšega zanimanja v distribucijskih kanalih.

4. NABOR DELEŽNIKOV KRIZNEGA MANAGEMENTA

Krizni management temelji na sodelovanju različnih akterjev, zato v nadaljevanju predstavljamo kratek opis najpomembnejših organizacij, ki so vpletene v krizni management turistične destinacije Kras in Brkini. To so najrazličnejše organizacije javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, ki sodelujejo pri preprečevanju nastanka kriz, reševanju v kriznih situacijah in odpravi posledic po končanih krizah.

V primerih ko pride do kriz, v katere so na kakršenkoli način vpleteni deležniki na področju turizma, morajo biti aktivirane organizacije, ki so povezane s turizmom. V primeru, da so v krizi vpleteni tuji turisti/državljeni, je pomembno sodelovanje z veleposlaništvu, konzulati in predstavniki tujih držav v Sloveniji.

V spodnji tabeli je prikazan aktualen seznam kontaktov javnih služb in zavodov na področju turizma v turistični destinaciji.

Tabela 8: Seznam kontaktov javnih služb in zavodov ter drugih služb na področju turizma, ki opravljajo dejavnosti pomembne za zaščito in reševanje (objavljeni so samo javno dostopni podatki)

Območje delovanja		Podjetje / Naslov	Telefonska številka		
			Služba	Dežurni	E-pošta
Lokalne ceste	destinacija	CPK, d.d. Ulica 15. maja 14, 6000 Koper	05/6630214	05/6800620	info@cpk.si
Državne ceste	destinacija	CPK, d.d. Ulica 15. maja 14, 6000 Koper	05/6630214	05/6800620	info@cpk.si
Vodovod	destinacija	Kraški Vodovod Sežana d.o.o., Bazoviška cesta 6, 6210 Sežana	05 7311 660	031 627 607	info@kraski-vodovod.si
Elektro	destinacija	Elektro Primorska dd., Partizanska cesta 47, 6210 Sežana	(05) 739 20 00	Elektro	destinacija
Javna razsvetljava	destinacija	Javna Razsvetljava d.d.; Ljubljanska cesta 263; 1261 Ljubljana- Dobrunje	(01) 586 36 00	(01) 586 36 00	info@jr-lj.si
Kanalizacija	destinacija	Kraški Vodovod Sežana d.o.o., Bazoviška cesta 6, 6210 Sežana	05 73 11 658	051 398 979	peter.svagelj@kraski-vodovod.si
Zbirni center	destinacija	Komunala Sežana d.d., Partizanska cesta 2, 6210 Sežana	05/7311200	+386 41 688 625	info@komunala-sezana.si
Zbiranje odpadkov	destinacija	Komunala Sežana d.d., Partizanska cesta 2, 6210 Sežana	05/7311200	+386 41 688 625	info@komunala-sezana.si
Pogrebna služba	destinacija	Komunala Sežana d.d., Partizanska	05/7311200	031/625093	info@komunala

		cesta 2, 6210 Sežana			-sezana.si
Dežurna pogrebna služba (24 ur)	destinacija	Komunala Sežana d.d., Partizanska cesta 2, 6210 Sežana	05/7311200	031/625093	info@komunala-sezana.si
Najdene, zapuščene živali	destinacija	Oskar Vitovlje, Vitovlje 37, 5261 Šempas	05/3078570	040/417761	oskar.zavod@siol.net

SEŽANA

- Zdravstveni dom Sežana,
- Policijska postaja Sežana,
- Bolnišnica Sežana,
- Center za socialno delo Južna Primorska, enota Sežana,

HRPELJE - KOZINA

- Zdravstveni dom Sežana, zdravstvena postaja Hrpelje
- Policijska postaja Kozina,
- Bolnišnica Sežana,
- Center za socialno delo Južna Primorska, enota Sežana,

KOMEN

Na območju občine Komen je edina organizacija na področju turizma ORA. Druge javne službe in zavodi, ki so pomembne za zaščito in reševanje v občino Komen pa ne delujejo na področju turizma.

JAVNE SLUŽBE IN ZAVODI ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN POMOČ

Organizacije za zaščito, reševanje in pomoč so temeljne službe odziva in reševanja kriz. Koordinacijo aktivnosti izvaja Civilna zaščita. Civilna zaščita zagotavlja tudi posebej usposobljene ekipe in opremo za odzivanje na posamezne vrste kriz. Zelo pomemben del sistema za zaščito in reševanje so gasilci, ki s svojimi ekipami ter opremo sodelujejo pri odpravljanju požarov in posledic drugih nesreč. Področja zaščite in varnosti oseb ter premoženja, preprečevanja kriminalnih dejavnosti, urejanja premikajočega in mirujočega prometa, so v domeni Policije, ki skrbi za red in mir. Pri nalogah zaščite in reševanja sodeluje tudi Slovenska vojska, ki ima razne inženirske (za reševanje na primer industrijskih nesreč) ter zdravstvene enote. Kot del javne zdravstvene službe ekipe zdravstvenih domov ter bolnišnic nudijo nujno medicinsko in drugo medicinsko pomoč. Dodatna specializirana podpora v primeru zdravstvenih kriz so tudi razni inštituti in laboratoriji. Ključno vlogo pri pomoči prizadetim ljudem v krizi imajo humanitarne organizacije (Rdeči križ, Karitas, ...), ki poleg materialne ter psihosocialne pomoči, organizirajo tudi ekipe nudenja prve pomoči, evakuacije in podobno.

Občine imajo z društvi sklenjene pogodbe o opravljanju zaščite in reševanja.

Na destinaciji imajo sprejete naslednje načrte zaščite in reševanja:

DIVAČA

- Delni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oz. pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh,
- Občinski delni načrt zaščite in reševanja v primeru potresa,
- Občinski načrt zaščite in reševanja v primeru požara v naravnem okolju,
- Občinski načrt prevzema in razdelitve tablet kalijevega jodida ob jedrski ali radiološki nesreči.

SEŽANA

- Ocena ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- Načrt zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah (na podlagi tretjega odstavka 2. člena Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, št. 24/125, 78/16 in 26/19) je izdelan en načrt za več nesreč skupaj, in sicer: potres, nesreče na cesti in avtocesti, nesreče v železniškem prometu, nesreče v zračnem prometu, jedrska ali radiološka nesreča, pojav kužnih bolezni pri živalih, terorizem)
- Delni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oz. pandemije nalezljivih bolezni pri ljudeh;
- Načrt prevzema in razdelitve tablet kalijevega jodida ob jedrski ali radiološki nesreči.

HRPELJE – KOZINA

Občinski program varnosti zajema načrt reševanja ob naravnih in drugih nesrečah, organizacijsko shemo, nadzor in oceno ogroženosti.

KOMEN

- Ocena ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- Občinski načrt zaščite in reševanja ob poplavi,
- Ocena ogroženosti zaradi terorizma,
- Delni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oz. pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh,
- Občinski delni načrt zaščite in reševanja ob jedrski ali radiološki nesreči,
- Občinski načrt zaščite in reševanja v primeru nesreče zrakoplova,
- Občinski delni načrt zaščite in reševanja v primeru potresa,
- Občinski načrt zaščite in reševanja v primeru požara v naravnem okolju,
- Občinski delni načrt zaščite in reševanja v primeru nesreče z nevarnimi snovmi,
- Občinski načrt zaščite in reševanja v primeru izrednih vremenskih pojavov,
- Občinski načrt zaščite in reševanja ob veliki suši,
- Občinski načrt zaščite in reševanja v primeru zemeljskega plazu,
- Načrt ukrepanja ob množičnih nesrečah na območju,
- Občinski načrt prevzema in razdelitve tablet kalijevega jodida ob jedrski ali radiološki nesreči.

V destinaciji smo identificirali naslednje deležnike kot javne službe in zavode za zaščito, reševanje in pomoč:

- Civilna zaščita, ki deluje na destinaciji,
- PGD,
- vodovod,
- Cestno podjetje (državne ceste),
- Policijska postaja,
- Zdravstveni dom,
- Splošna bolnišnica,
- Center za socialno delo,
- Elektro,
- Komunala,
- Veterinarska postaja,
- Karitas,
- Radio klub,
- Pogodbeni izvajalci za zagotovitev prehrane,
- Pogodbeni izvajalci za začasno nastanitev.

V SEŽANI so te organizacije naslednje:

- Štab Civilne zaščite občine Sežana,
- Zavod za gasilno in reševalno službo Sežana,
- PGD Lokev, PGD Povir, PGD Sežana in PGD Štjak.

V HRPELJAH – KOZINI so te organizacije naslednje:

- Štab Civilne zaščite občine Hrpelje - Kozina,
- Zavod za gasilno in reševalno službo Sežana,
- PGD Materija.

V KOMNU so naslednje organizacije.

- Civilna zaščita občine Komen,
- PGD Komen,
- Kraški vodovod Sežana,
- Cestno podjetje (državne ceste) – CPK d.d.,
- Splošna bolnišnica Šempeter pri Gorici,
- Karitas Komen.

ORGANIZACIJE POSEBNEGA POMENA ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN POMOČ NA OBMOČJU DESTINACIJE (DRUŠTVA IN KLUBI)

Pri obvladovanju kriznih razmer sodelujejo tudi različne nevladne organizacije. Pri tem opravljajo naloge zaščite, reševanja in pomoči oziroma javno službo na podlagi odločitve pristojnega organa lokalne skupnosti ali državnega organa. Aktiviranje teh organizacij v primeru krizne situacije običajno poteka prek sistema Civilne zaščite (Podbregar in Pavlakovič, 2016).

V Sežani so te organizacije naslednje:

- Radio klub »Nika Šturma – Tarzana«,
- Društvo tabornikov »Rod kraških j'rt«,
- Združenje slovenskih katoliških skavtov in skavtinj,
- Območno združenje Rdečega križa Sežana,
- Karitas.

GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

Pri upravljanju z najrazličnejšimi krizami je pomembno sodelovati tudi z organizacijami, ki upravljajo določeno infrastrukturo ali so specializirani za določene naloge, zato je v spodnji tabeli oblikovan seznam kontaktov gospodarskih organizacij, ki so specializirane z določena področja oz. naloge.

Tabela 9: Seznam kontaktov gospodarskih družb na področju turizma, ki opravljajo dejavnosti pomembne za zaščito in reševanje (objavljeni so samo javno dostopni podatki)

DIVAČA

Območje delovanja		Podjetje / Naslov	Telefonska številka		
			Služba	Dežurni	E-pošta
Elektro	Občina Divača, Hrpelje - Kozina	Elektro Primorska dd., Partizanska cesta 47, 6210 Sežana	(05) 739 20 00	Elektro	Občina Divača, Hrpelje - Kozina
Javna razsvetljava	Občina Divača, Hrpelje - Kozina	Javna Razsvetljava d.d.; Ljubljanska cesta 263; 1261 Ljubljana-Dobrunje	(01) 586 36 00	Javna razsvetljava	Občina Divača, Hrpelje - Kozina
Dimnikarstvo		Od 1.1.2017 po izboru			

SEŽANA

Občina Sežana ima z gospodarskimi subjekti sklenjene pogodbe o sodelovanju pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči, in sicer za zagotavljanje začasne nastanitve ogroženih prebivalcev (nastanitveni objekti), zagotavljanje prehrane (gostinska dejavnost), zagotavljanje strojne mehanizacije ter dobave blaga in gradbenega materiala:

- Kraški vodovod Sežana d.o.o.,
- Elektro Primorska d.d.,
- CPK d.d.,
- Komunala Sežana d.d.,
- Zavod za gozdove Slovenije, OE Sežana,
- DARS d.d., ACB Kozina,
- Petrol d.d.,
- Telekom Slovenije d.d.,
- Javna razsvetljava d.d.
- Enerdim Jure Pipan s.p..

TURISTIČNI PONUDNIKI

Tako v pred kriznem času, kot tudi v kriznem času, je nujno potrebno intenzivno sodelovanje s turističnimi ponudniki, saj se pri njih turisti veliko zadržujejo in jih bo potrebno v primeru krize obvestiti, oskrbeti ali evakuirati. Hkrati pa so ti ponudniki (turističnih znamenitosti, nastanitvev, hrane in pijače) tisti, ki bodo morali sodelovati v obnovi turistične infrastrukture in aktivnosti po koncu krize.

MEDIJI

Mediji imajo v krizni situaciji zelo pomembno vlogo, saj je hitra in transparentna komunikacija o pojavu krize ključna za obvladovanje oz. celo zmanjšanje negativnih vplivov krize na turizem.

S ciljem zagotovitve hitrega in celovitega odziva na krizno situacijo, ki poleg obveščanja splošne javnosti, ki ga izvajajo civilna zaščita in občine, zahteva tudi posebno ciljno obveščanje turistov in s turizmom povezanih deležnikov, ki ga po dogovoru s civilno zaščito in ob pogoju, da krizni tim za turizem pridobi dovoljenje oz. pooblastilo za obveščanje širše turistične javnosti s strani civilne zaščite, izvaja krizni tim za turizem. V spodnji tabeli je izdelan seznam medijev, ki imajo v destinaciji pomembno vlogo pri obveščanju splošne turistične javnosti.

ORGANIZACIJE NA DRŽAVNI RAVNI

ORA pri upravljanju destinacije aktivno sodeluje tudi s ključnimi inštitucijami s področja turizma na državni ravni, in sicer z/s:

- Ministrstvom za gospodarstvo, turizem in šport (MGTŠ) – Direktoratom za turizem in
- Slovensko turistično organizacijo.

Kontaktni podatki Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport in Slovenske turistične organizacije so predstavljeni v spodnji tabeli.

Tabela 10: Seznam kontaktov organizacij na državni ravni

Organizacija	Odgovorna oseba	Naslov	Telefon	E-pošta
MGTŠ, Direktorat za turizem	Dubravka Kalin, generalna direktorica	Kotnikova 5, 1000 Ljubljana	01 400 32 92	dubravka.kalin@gov.si
Slovenska turistična organizacija (STO)	Maja Pak, direktorica	Dimičeva ulica 13, 1000 Ljubljana	01 589 85 50	sto.gp@slovenia.info

5. TEMELJNI KONCEPT KRIZNEGA MANAGEMENTA DESTINACIJE

Krizni management destinacije je neločljivi del upravljanja turistične destinacije, ki vključuje planiranje v pred kriznem obdobju, organiziranje in izvajanje predhodno določenih aktivnosti in ukrepov med samo krizo ter kontrolo/ovrednotenje dogajanja v zvezi s posamezno krizo po krizi.

Ključna elementa uspešnosti sta vzpostavljen krizni tim in krizni načrt, ki ju predstavljamo v nadaljevanju.

5.1. KRIZNI TIM

Pomembna aktivnost priprave na krizo je tudi določitev kriznega tima na ravni turistične destinacije, ki deluje v sodelovanju z relevantnimi deležniki s področja zaštite in reševanja in turističnimi ponudniki destinacije, mediji, Slovensko turistično organizacijo in ministrstvom, pristojnim za turizem ter predstavniki tujih držav (v primeru vpletenosti tujih turistov).

V primeru turistične destinacije upravljaavec, vzpostavi krizni tim destinacije, ki deluje v okviru managementa turistične destinacije.

Glavna vloga kriznega tima je:

- zagotoviti organizirano in koordinirano vodenje aktivnosti za zgodnje odkrivanje možnih kriz in preprečevanje nastanka kriz, ki bi lahko negativno vplivale na turizem v destinaciji,
- koordinacija aktivnosti in ukrepov ob nastopu krize, ki povzroča negativen vpliv na turizem v destinaciji,
- spremljanje, kontrola in ovrednotenje dogajanja v zvezi s posamezno krizo po koncu krize.

Krizni tim turistične destinacije sestavljajo 3 osebe:

- vodja kriznega tima,
- pomočnik vodje kriznega tima,
- vodja komunikacije kriznega tima.

VODJA KRIZNEGA TIMA

Ime in priimek:	Katja Kralj
Institucija:	ORA Krasa in Brkinov d.o.o.
Funkcija znotraj institucije:	Strokovna vodja destinacije Kras in Brkini
Kontakt:	katja@visitkras.info
Naloge:	- vodi krizni tim - koordinira pripravo, potrditev in ažuriranje kriznega načrta za turizem

	- sprejema odločitve o aktivaciji kriznega načrta - skrbi za vzpostavitev informacijskega sistema za zgodnje odkrivanje tveganj za pojav kriz - koordinira izvajanje preventivnih ukrepov in aktivnosti v času pred nastankom krize - koordinira pripravo podrobnega načrta aktivnosti in ukrepov v primeru nastopa krize ter koordinira njegovo izvajanje - potrjuje imenovanje novih članov kriznega tima v primerih, ko je to potrebno zaradi obsega ali specifičnosti določene krizne situacije (npr. zahtevano večje število oseb ali oseb s specifičnimi znanji in kompetencami za reševanje določene krizne situacije, vključevanje predstavnikov pomembnejših turističnih subjektov, ki so neposredno ogroženi pred ali ob pojavu krize, ipd.) - organizira, koordinira in vodi sestanke kriznega tima - skrbi za komunikacijo kriznega tima s pristojnimi organi za zaščito in reševanje na lokalni, regionalni in državni ravni - potrjuje sporočila za javnost kriznega tima turistične destinacije - opravlja vlogo glavnega govorca kriznega tima turistične destinacije - potrjuje ocene posledic krize za turizem v destinaciji
--	---

POMOČNIK VODJE KRIZNEGA TIMA

Ime in priimek:	Helena Kosmina
Institucija:	ORA Krasa in Brkinov d.o.o.
Funkcija znotraj institucije:	Strokovni vodja enote Komen
Kontakt:	helena@visitkras.info
Naloge:	- opravlja naloge vodje kriznega tima v primeru njegove odsotnosti - sodeluje pri koordinaciji priprave, potrditve in ažuriranja kriznega načrta za turizem - pripravi in posreduje vodji predlog dopolnitve kriznega tima z novimi člani, če krizna situacija zahteva večje število oseb ali osebe s specifičnimi

	znanji in kompetencami za ravnanje v posamezni krizi - sodeluje pri organizaciji, koordinaciji in vodenju sestankov kriznega tima - pripravi predlog ocene posledic krize za turizem v destinaciji - sodeluje pri pripravi podrobnega načrta aktivnosti in ukrepov v primeru nastopa krize ter sodeluje pri koordinaciji njegovega izvajanja - ažurira sezname ključnih deležnikov v povezavi s kriznim načrtom v destinaciji - skrbi za ustrezne prostore in opremo prostorov za delo kriznega tima - koordinira tehnično podporo za nemoteno delo članov kriznega tima (IT oprema, komunikacijska oprema, pisarniški material ipd.) - organizira usposabljanja kriznega tima in deležnikov s področja turizma v destinaciji - skrbi za logistiko v povezavi z izvajanjem kriznega načrta (npr. organiziranje prevozov itd., če je to potrebno) - opravlja naloge vodje kriznega tima v primeru njegove odsotnosti
--	--

VODJA KOMUNIKACIJE KRIZNEGA TIMA

Ime in priimek:	Ester Mihalič
Institucija:	Občina Hrpelje - Kozina
Funkcija znotraj institucije:	Višji svetovalec 1
Kontakt:	ester.mihalic@hrpelje.si
Naloge:	- opravlja komunikacijske naloge v okviru kriznega tima - pred krizo zbira informacije o tveganjih za pojav kriz in o tveganjih informira krizni tim - v času krize zbira informacije o krizi in informira krizni tim - koordinira zbiranje informacij o številu turistov v turistični destinaciji in jih na zahtevo posreduje institucijam za zaščito in reševanje - organizira obveščanje turističnih ponudnikov - pripravlja sporočila za javnost in druge deležnike s področja turizma v destinaciji in jih posreduje v potrditev vodji kriznega tima

	- organizira intervjuje in tiskovne konference za medije - organizira druge dogodke - skrbi za ažurno objavljane informacij in vsebine na spletu, družbenih omrežjih in drugih aktualnih komunikacijskih kanalih - skrbi za merjenje učinkov kriznega komuniciranja - pripravlja zapisnike sestankov kriznega tima - sodeluje pri organizaciji usposabljanj kriznega tima in deležnikov s področja turizma v destinaciji in organizira usposabljanja s področja kriznega komuniciranja - prevzame vlogo glavnega govornika, v primeru odsotnosti vodje kriznega tima
--	--

Ključne prednosti usposobljenega kriznega tima so predvsem v intenzivnem ciljnem informiranju in osveščanju deležnikov s področja turizma o možnosti nastopa potencialnih kriz ter izvajanje preventivnih ukrepov za preprečevanje kriz. Prav tako mora biti krizni tim usposobljen za pripravo realne in celovite ocene resnosti in vpliva posameznih kriz na destinacijo. Odlika močnega kriznega tima je tudi samoocena in samokritičnost, kar npr. lahko pomeni zamenjavo članov kriznega tima v trenutku ko je to potrebno. Najbolj učinkovito orodje močnega kriznega tima je jasna in natančna komunikacija, za kar je potrebno usposabljanje in praksa.

5.2. KRIZNI NAČRT

Upravljanje s krizami zajema 3 glavne faze in sicer:

- pred krizo,
- ob nastopu krize oz. med krizo in
- po krizi.

PRED KRIZO

Cilj kriznega managementa v fazi pred krizo je, da se vsi v destinaciji seznani in čim bolje pripravijo na možne krize v destinaciji. Gre za vnaprej pripravljene strategije, aktivnosti in ukrepe v primeru, če do posamezne krize pride.

Pomembno je zavedanje, da krizni načrt oblikujemo, preizkušamo in izpopolnjujemo takrat, ko ga ne potrebujemo, z namenom, da bo deloval takrat, ko bo nastala kriza oz. ko ga bomo potrebovali.

V tej fazi je krizni načrt sestavljen s faze pregleda in vzdrževanja opreme za zaščito in reševanje s posebnim poudarkom na opremi v turističnih nastanitvah in infrastrukturi. Pomembna je tudi izdelava evakuacijskih načrtov in seznaniitev ključne javnosti.

Poleg navedenega je obvezno poznavanje ključnih občinskih aktov s tega področja in nenehno izobraževanje deležnikov.

OB NASTOPU KRIZE OZ. MED KRIZO

V tem primeru to pomeni aktivacijo kriznega načrta, pri čemer je zelo pomembno usklajeno delovanje vseh deležnikov, predvsem pa mirno in zbrano delovanje kriznega tima. V tej fazi mora biti v primeru nastopa turistične krize obveščen ključni koordinator, to je ORA, da se takoj prične izvajati predpisane in ustaljene aktivnosti ter ukrepe za reševanje in pomoč ter obveščanje turistov. Po potrebi se obvesti Civilno zaščito.

V kolikor nastopijo druge krize se obvesti Civilno zaščito in se deluje po njenih navodilih s ključnim poudarkom na pomoči in informiranju turistov.

Pristojni organi delujejo v skladu s pooblastili, Civilna zaščita nastopi v primeru, ko se aktivira občinski načrt zaščite in reševanja.

PO KRIZI

Krizni načrt po krizi vsebuje tri faze in sicer izvajanje krizne sanacije, obveščanje ključne javnosti in sodelovanje s turističnim koordinatorjem. V sklopu vseh treh aktivnosti se nadgradi ali dopolni krizni načrt.

Slika 3: Koncept kriznega managementa v destinaciji

6. ZAKLJUČEK

V dokumentu smo opredelili verjetne krize na destinaciji ter njihov vpliv na turizem, prav tako smo identificirali ključne in ostale vpletene organizacije. Namen kriznega načrta je, da so vsi deležniki s potencialnimi oz. identificiranimi krizami, specifičnimi za destinacijo, seznanjeni, in da so v primeru pojava le-teh pripravljeni na odziv, reševanje in saniranje kriz. Na krize moramo biti pripravljeni, s pripravami pa moramo začeti dovolj zgodaj, da se lahko na krizo primerno odzovemo ali pa jo predhodno celo preprečimo.

Ključno vlogo koordinatorja v primeru turistične krize prevzame ORA in njene temeljne naloge kot vsake turistične organizacije v času kriznih priprav so (Podbregar in Pavlakovič, 2016):

- odkrivanje, spremljanje ter preučevanje nevarnosti za pojav krize,
- izvajanje izobraževanj in usposabljanj za zaščito, reševanje in pomoč (vaje evakuacij iz stavb v primeru nesreč, usposabljanje zaposlenih iz požarnega varstva ...),
- odrejanje in izvajanje zaščitnih ukrepov (izdelava načrtov zaščite in reševanja, izdelava ocen tveganj, redno vzdrževanje opreme (npr. gasilnikov, hidrantnega omrežja, aktivne protipožarne opreme), redno izvajanje pregledov poslovnih prostorov, izdelava priročnikov in načrtov evakuacijskih poti ...),
- nadzor nad izvajanjem predpisov o varstvu pred nesrečami (vodenje potrebne dokumentacije, načrtov, ocen tveganj ...).

Ravnanje s krizo zajema v osnovi tri glavne faze. To so pred krizno usklajevanje, usklajevanje pri pojavu krize ter usklajevanje pri sanaciji posledic krize. V pred krizno usklajevanje sodi priprava ter usposabljanje, med pojavom krize so pomembni koraki ukrepanja za obvladovanje razmer, v po kriznem obdobju pa poskrbimo za sanacijo škode ter učinkovito komuniciranje z javnostmi, da si povrnemo zaupanje. Za vse organizacije, ki izvajajo turistično ponudbo, predlagamo, da sledijo naslednjemu načrtu aktivnosti v primeru kriz v turizmu, kot je prikazan na sliki 3.

Krizni načrt za turizem, z opredeljenimi potencialnimi kriznimi okoliščinami, predstavlja temelj upravljanja z nevarnostmi oz. krizami, ki imajo lahko negativne posledice. Nenehno spremljanje dogajanja in okolja ter priprava na krize je pomembna osnova učinkovitega kriznega načrtovanja ter posledično komuniciranja. Vse to zahteva sodelovanje med nosilcem turizma na destinaciji, to je ORA, občinskimi službami, vsemi turističnimi ponudniki ter ostalimi deležniki v turizmu in gostinstvu. Sodelovanje med ključnimi deležniki je namreč nujno za pravilno in pravočasno izvedbo aktivnosti pred, med in po krizi. Krizni načrt se bo v prihodnje v skladu s spremembami iz okolja nadgrajeval, pri čemer je pomembna usmeritev k spreminjanju kriznih okoliščin v priložnosti za nadgradnjo in razvoj turistične ponudbe.

Poleg turističnih kriz kjer turistični krizni tim igra ključno izpostavljam še krize povezane s sušo, plimovanjem in industrijske krize (iztekanje kurilnega olja v morje) kot posebnosti destinacije, ki so se v preteklosti izkazale kot najodmevnejše (večinoma dejansko, včasih pa samo kot medijski efekt) in na katere je potrebno biti tudi v prihodnosti posebno pozoren.

7. LITERATURA IN VIRI

Agencija Republike Slovenije za okolje (2021). Nova karta potresne nevarnosti. Pridobljeno iz: <https://www.gov.si/novice/2021-03-02-nova-karta-potresne-nevarnosti/>, 12. 1. 2022.

Apec international centre for sustainable tourism (2006). Tourism risk management. An authoritative guide to managing crises in tourism. Pridobljeno iz: https://www.apec.org/docs/default-source/publications/2007/4/tourism-risk-management-an-authoritative-guide-to-managing-crisis-in-tourism-december-2006/guide-english.pdf?sfvrsn=ae434e30_1, 12. 1. 2022.

Brumen, B., Gorenak, M., Kuntarič, M., Mekinc, J., Mušič, K., Rangus, M., Sikošek, M., Trdina, A., in Turnšek, M. (2020). Identifikacija kompetenc zaposlenih potrebnih za dolgoročno konkurenčnost slovenskega turizma in oblikovanje predlogov posodobitve izobraževalnih programov : končno poročilo ciljnega raziskovalnega projekta. Brežice: Fakulteta za turizem.

Evropski parlament (2021). Podatki o azilu in migracijah. Pridobljeno iz: <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20170629STO78630/podatki-o-azilu-in-migracijah-v-eu>, 14. 2. 2022.

Institute for Economics & Peace (2020). Global terrorism index 2020. Pridobljeno iz: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-2.pdf>, 14. 2. 2022.

Ivanuša, T., Lesjak, M., Roša, M. & Podbregar, I. (2014). Soodvisnost mednarodnega turizma in mednarodnega varnostnega okolja. Varstvoslovje, 14, 291-305.

Kokot, L. (2012). Organizirani kriminal in njegova razširjenost v Sloveniji (Diplomsko delo). Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru.

Komac M., Ribičič M. Karta verjetnosti pojavljanja plazov v Sloveniji. Geološki zavod Slovenije, Ljubljana, september 2005.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2013, ažurirano november 2015). Državni načrt zaščite in reševanja ob pojavu posebno nevarnih boleznih živali, verzija 2.0. Pridobljeno iz: https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSZR/Datoteke/Drzavni-nacrti/dn_boleznizivali_azuriran_2015.pdf, 20.1.2022.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2016). Ocena ogroženosti Republike Slovenije ob pojavu nalezljivih boleznih pri ljudeh, verzija 3.0. Pridobljeno iz: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/ocena_ogrozenosti_pandemija.pdf, 19. 1. 2022.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2017). Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi žleda, verzija 1.0. Pridobljeno iz: <https://www.sos112.si/uploads/files/uploads/ocena-ogrozenosti-zled.pdf>.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2020). Državni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oziroma pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh, verzija 2.0. Pridobljeno iz: https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSZR/Datoteke/DNZiRpandemija_23_7.pdf, 20.1.2022.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2020). Državni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oziroma pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh verzija 2.0. Pridobljeno iz: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/dnzirpandemija_23_7_2.pdf, 20.1.2022.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2021). Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi nesreče z nevarnimi snovmi. Pridobljeno iz: <https://www.sos112.si/delovna-podro%C4%8Dja/ocene-ogro%C5%BEenosti>, glej datoteko: Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi nesreče z nevarnimi snovmi), 2.2.2024.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2023). Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi požarov v naravnem okolju in na prostem. Pridobljeno iz: https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSZR/Datoteke/Ocene-ogrozenosti/ocena_ogrozenosti_pozari.pdf, glej datoteko: Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi požarov v naravnem okolju in na prostem), 14.10.2024.

Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje (2023). Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma. Pridobljeno iz: <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSZR/Datoteke/Ocene-ogrozenosti/Ocena-ogrozenosti-zaradi-terorizma-2023.pdf>, 14.10.2024.

Nacionalni inštitut za javno zdravje (2014). Načrti in smernice. Pridobljeno iz: <https://www.nijz.si/sl/nacrti-in-smernice#ocena-tveganja-za-nevarnosti-bioloskega%2C-kemijskega%2C-okoljskega-in-neznane-izvora-na-zdravje-ljudi>, 11. 2. 2022.

Podbregar, I. in Pavlakovič, B. (2016). Priročnik za načrtovanje kriznega upravljanja v turizmu. Brežice: Fakulteta za turizem.

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 5. maja 2022 o učinku nezakonite ruske vojaške agresije proti Ukrajini na prometni in turistični sektor EU (2022/2643(RSP)). Evropski parlament, 5. 5. 2022. Pridobljeno iz: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0207_SL.html

Umanotera (2016). Okoljske migracije: vprašanje varnosti ali pravičnosti. Pridobljeno iz: <http://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2016/03/Okoljske-migracije-vprašanje-varnosti-ali-pravičnosti.pdf>, 21. 1. 2022.